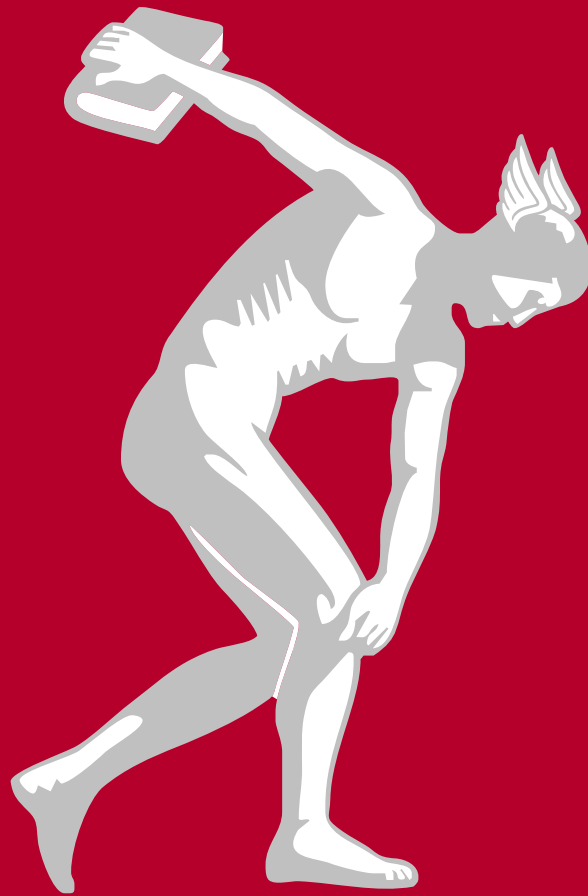

Knjižničarske novice

letnik 28; številka 6, 2018

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

3	Uporabniku prijazen knjižnični prostor
6	Pričakuj nepričakovano!
10	Šolske knjižnice v šolskem letu 2017/18
12	Slovenske knjižnice v letu 2017
14	Baronica, amfiteater Gauss in Društvo bibliotekarjev Maribor: za nami je še en zanimiv in poučen redni občni zbor društva
17	Baronica in Gauss
18	Glazerjeva knjižnica v Univerzitetni knjižnici Maribor
19	O umetnosti, človečnosti, knjižnicah in branju
22	Knjižnice in alternativne (druge) resnice
25	Opisemenjevanje uporabnikov v Knjižnici Makse Samsa
27	Ne sodi knjige po platnicah, spoznaj jo v Živi knjižnici
29	V družbi Janeza Škofa podelili bralno značko za odrasle
30	Otroška srečanja s knjigami ...
32	Proaktivnost – serijsko: Intervju z dr. Alenko Kavčič-Čolič in dr. Gorazdom Vodebom
36	Lepota knjige
38	OHK FF Prešerna na ogled postavi (170 let pozneje)
40	Prenova revije Onkologija v odprtodostopno revijo kot korak v odprto znanost na Onkološkem inštitutu Ljubljana
42	Prekmuriana – nova knjižnična revija za literaturo in zgodovino

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana; Za knjižnico: **Martina Rozman Salobir**; Odgovorna urednica: **Mojca Trtnik** (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si); Uredniški odbor: **Branka Kerec, Meta Kojc, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar, Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk**; Oblikoval in tehnično uredil: **Matej Zorec**; Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana; Ilustracija na naslovnici: **Matej Zorec: Proaktivnost serijsko**; Naklada: 260 izvodov

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic. <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/vz/ObvestiloAvtorjem.aspx>

V prejšnji številki Knjižničarskih novic (letn. 28, št. 4/5) se nam je na str. 53 zgodila tiskarska napaka. Avtorica prispevka je Anka Sollner Perdih, ki se ji za neljubo napako iskreno opravičujemo. Za nenamerne tiskarske napake se vam že vnaprej iskreno opravičujemo.

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148. Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

»Življenje je kot vožnja s kolesom. Če želite ohraniti ravnovesje, se morate premikati.«

(A. Einstein)

Pred kratkim sem se udeležila strokovnega dogodka, kjer smo se zbrali knjižničarji z različnih vetrov. Ob pogovoru in razmišljanjih o naši stroki je kolega med drugim vzkliknil: »Premalo strasti je med knjižničarji. To je naš problem.« Ne glede na to, kaj si ob tem mislimo, menim, da ima naš kolega vsaj delno prav. V naši stroki moramo še bolj zaobjeti koncepte sodobnega managementa, v naša delovna okolja sprejeti kognitivno znanost in si dovoliti čustvovanja, ki so lahko dobri sprožilci napredka. O tem je navsezadnje pisal že Einstein, ki je na prvo mesto svojega ustvarjanja ustoličil prav domišljijo in nam sporočal, da so »edini vir znanja izkušnje« ter da se »nič ne zgodi, dokler se nekaj ne premakne.«

»Proaktivnost – serijsko« v kombinaciji s »Pričakuj nepričakovano« sta bili tudi iztočnici naše tokratne naslovnice, ki upam, da vas bo navdihnila v smer aktivnega strokovnega premika.

Spoštovane knjižničarke, spoštovani knjižničarji, toplo vas vabim k branju nove številke, ki tudi tokrat prinaša zanimive in pestre vsebine,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Uporabniku prijazen knjižnični prostor

Irena Brilej

Gimnazija Poljane

irena.brilej@gimnazija-poljane.com

Knjižnica nas lahko navduši na dva načina: s količino in kakovostjo knjižnične zbirke ter s pestrostjo svojih storitev ali oziroma in z udobnim knjižničnim prostorom mikavnega izgleda.

Knjižnice so, kot ugotavlja Vogrinčič (2017), postale predvsem prostor preživljanja časa v različne namene - študijske, delovne, družabne, prostočasne in v skladu s tem delujejo kot živ organizem, ki mora ob čitalniškem delu bolj ali manj tihih »conah« za različne vrste dela ponuditi tudi prostor za udobno posedanje. Knjižnica je sicer še vedno tudi shramba knjig in zakladnica dokumentov, a bolj kot kadarkoli prej je postalo jasno, da ljudje hodijo v knjižnice tudi zaradi boljše izkušnje dela, zaradi vzdušja in tudi številnih tako imenovanih neknjižničnih storitev, med

katerimi se je kot glavni adut artikularil prav prostor kot tak, izpostavlja Vogrinčič (2017).

Posodabljanje kot stalna skrb za knjižnični prostor

Knjižnico je potrebno ves čas posodabljati, kar pomeni slediti družbenemu in tehnološkemu razvoju ter se prilagajati potrebam obiskovalcem, ne samo z zagotavljanjem primerne knjižnične gradiva, pač pa tudi z zagotavljanjem uporabnega, prijetnega ter zlasti funkcionalnega knjižničnega ambiena.

■ Leta 2014 smo posodobili čitalniške kotičke in zamenjali dotrajano pohištvo, izbrali smo sodobnejše udobne oblažinjene naslanjače svetlo zelene in oranžne barve ter okrogle klubske mizice, ki so bile izdelane po naročilu.

V šolski knjižnici se morata načrtovanje in oblikovanje usmeriti v njen temeljni namen, tako da bo dajala ton celotnemu učnemu okolju in prispevala k pozitivni izkušnji vseh uporabnikov: učencev, učiteljev, strokovnih delavcev in vse šolske skupnosti, poudarjata Lovrenčič in Kovačević (2008), kajti šolska knjižnica mora kot eno glavnih okolij za učenje in poučevanje v šoli upoštevati potrebe svojih uporabnikov in omogočati različne stile učenja. Ne glede na to, ali se načrtuje nova šolska knjižnica ali pa se

■ Odstranili smo tudi goste okenske zavese in tako dosegli občutek prostornosti in odprtosti ter povezanosti z zunanjim okoljem, hkrati pa vnesli tudi več svetlobe, ki je v knjižnici še kako pomembna.

prenavlja obstoječe prostore, so pravila in vrstni red korakov vselej enaki, pri čemer je pomembno, menita Lovrenčič in Kovačević (2008), da so knjižničarji prepoznali dobre in slabe strani svojih dosedanjih knjižničnih prostorov.

Knjižnica Gimnazije Poljane ima dolgoletno zgodovino, v kateri je doživela večkratne prenove, ki so vključevale prostorske selitve in širitve. Vedno, kadar se lotevamo prenove ali obnove starejših stavb in njihovih prostorov, obstaja dilema, kako tradicionalno združiti s sodobnim časom, in pri tem ohraniti častitljivost preteklosti. Šolska knjižnica Gimnazije Poljane arhitekturno seveda odseva duha predhodnih generacij, a z majhnimi premišljenimi posegi notranjega opremljanja poizkušamo prostor karseda najboljšje približati sodobni ambientalnosti.

Po letu 2000, ko je potekala zadnja širitev knjižnice, prostorskih sprememb ni bilo, so bile pa izvedene različne priložnostne posodobitve knjižničnega prostora in opreme.

Leta 2010 je bil prenovljen celoten vhodni prostor v knjižnico, najpomembnejša je bila postavitev vhodnih vrat, ki jih prej ni bilo in je njihovo funkcijo vstopne razmejitve opravljal oziroma provizorično nadomeščal le izposojevalni pult. Leta 2014 smo posodobili čitalniške kotičke in zamenjali dotrajano pohištvo, izbrali smo sodobnejše udobne oblažinjene naslanjače svetlo zelene in oranžne barve ter okrogle klubske mizice, ki so bile izdelane po naročilu. Odstranili smo korita z rožami, ki so prej ločevala čitalniška mesta, ter tako pridobili nekaj dodatnega prostora. Odstranili smo tudi goste okenske zavese in tako dosegli občutek prostornosti in odprtosti ter povezanosti z zunanjim okoljem, hkrati pa vnesli tudi več svetlobe, ki je v knjižnici še kako pomembna. Dokupili smo tabureje različnih barv, ki smo jih postavili na začetek knjižnih polic in tako zagotovili dodatna sedišča, ki jih lahko dijaki po želji premikajo, kjer jih v danem trenutku potrebujejo. Prebeljene so bile stene (kar je bil tudi manjši organizacijski zalogaj), prelakirana tla, prepleskana okna in zamenjani okenski roloji (ki propuščajo svetlobo, z zunanje

■ Na vstopnem delu knjižnice je spontano in postopoma nastal prijeten kotiček za družabno in kratkočasno preživljanje šolskega vsakdana.

strani pa imajo slojno zaščito proti soncu, zato odbijajo vročino).

Ker se knjižnica ponaša z visokimi stropi, smo višinsko praznino do vrha zapolnili s širokim okrasnim pasom rumene barve, ki prevladuje tako na šoli, kot v knjižnici in za katero na splošno velja, da spodbuja kreativnost. Knjižnica je tako zasijala v novih barvnih tonih, ki so prostoru dodali svežino.

Na vstopnem delu knjižnice je spontano in postopoma nastal prijeten kotiček za družabno in kratkočasno preživljanje šolskega vsakdana. Vsake toliko postavim v ta kotiček kakšno »posebno« knjigo, za katero si še posebej želim, da bi pridobila bralce. Največkrat se izkaže, da knjige postavljene naključno ali pod pretvezo dekorativnosti, veliko prej najdejo bralca, kot pa čakajoč na policah. Seveda pa ta kotiček ob praznovanju novega leta odenemo v božično vzdušje.

Del tega kotička je poleg nabora knjig, ki so obiskovalcem ves čas na doseg in po katerih lahko prosto posegajo, tudi posebno okno, ki pa ne ponuja samo razgleda na notranje dvorišče šole, pač pa pritegne pogled zaradi okna samega, kajti v sebi skriva oziroma ponuja prikladen prostor za odlaganje oziroma za shranjevanje. Dijakom so na notranji okenski polici tako na voljo različne družabne igre (šah, človek ne jezi se, štiri

Za knjižnice velja, da se njihova ureditev ne načrtuje enkrat za vselej, ampak je načrtovanje kontinuiran proces

■ Posebno okno ne ponuja samo razgleda na notranje dvorišče šole, pač pa pritegne pogled zaradi okna samega, kajti v sebi skriva oziroma ponuja prikladen prostor za odlaganje oziroma za shranjevanje. Dijakom so na notranji okenski polici tako na voljo različne družabne igre.

■ Stol trendovskega stila iz 60. let preteklega stoletja, okrasna blazina s potiskom in mehka okrogla preproga v nežni barvi zemlje, poživijo prostor in mu dodajo pridih domačnosti.

v vrsto, rubikove kocke, spominska igra, namizne karte tarok in enka ...).

Zaradi izgradnje zunanjih protipožarnih stopnic so bila leta 2017 v knjižnici vgrajena vrata, na mestu, kjer je bilo predtem okno. Ta masivna vrata so žal v celoti zapolnjena in le v manjšem zgornjem delu spuščajo v prostor nekaj malega svetlobe, kar pa je seveda občutno premalo za knjižnični prostor. Ker pa je bilo potrebno zaradi montaže vrat sočasno odstraniti tudi police za knjižne novosti, smo zasnovali nove, pri čemer smo hoteli predvsem čimbolj praktično izkoristiti, na račun vgradnje vrat dokaj minimalističen stenski prostor pred pisarno knjižnice. Izbrali smo bele knjižne police in jih kombinirali z rumeno barvo, tako smo police malce popestrili in obenem ohranili prevladujočo barvo na šoli. Kljub trudu, opažam, da odkar knjižne police z novostmi niso več obogatene s svetlobo in soncem, jih pravzaprav redko kdo spremlja, oziroma precej manj, kot pred tem arhitekturnim posegom. Nastalo zagato poizkušamo reševati oziroma omiliti z dekorativnimi posegi: stol trendovskega stila, iz obdobja 60. let preteklega stoletja, okrasna blazina s potiskom in mehka okrogla preproga v nežni barvi zemlje, poživijo prostor in mu dodajo pridih domačnosti. Vendar pa, kot pravi Novljanova (2001), prav za knjižnice velja, da se njihova ureditev ne načrtuje enkrat za vselej, ampak je načrtovanje kontinuiran proces, zato

upam, da se bo enkrat tudi ta del knjižnice ponovno prostorsko primerno uredil.

Zaključek

Za vsakogar je prostorsko udobje kateregakoli okolja izrednega pomena, saj se počutiti dobro in prijetno v kakršnikoli situaciji pozitivno vpliva na posameznikov psihološki ustroj in posledično na njegovo ustvarjalno delovanje. Prav tako je v šolskem knjižničnem okolju zelo pomembno posvečati stalno skrb za uporabniku prijazen prostor, v katerem se bodo obiskovalci, tako dijaki, kot profesorji, predvsem počutili dobrodošle. Stalna skrb za uporabniku prijazen prostor pomeni ves čas stremeti k temu, da napravimo topel, privlačen, prijeten, razgiban, vzpodbuden in zlasti funkcionalen knjižnični prostor, kar zagotovo pripomore k večjemu obisku in njegovi uporabi, ter posledično vabi k branju.

Ko torej vstopimo v šolsko knjižnico, je ključnega pomena, da nas toplo ne

sprejmejo samo knjižničarji, temveč tudi prijeten prostor. Lepo urejena in sodobno opremljena knjižnica je namreč izkaz dobrega delovanja šole, takšna knjižnica pa pritegne tudi večje število uporabnikov in spodbuja njihovo obiskovanje knjižnic v prihodnosti, razmišlja Vovk (2010).●

Viri

- LOVRENČEVIČ, Jasmina in KOVAČEVIČ, Dinka. 2008. Prostor in oprema v sodobni šolski knjižnici. Šolska knjižnica, letn. 18, št. 1/2, str. 10-20.
- NOVLJAN, Silva. 2001. Načrtovanje gradnje in opreme knjižnice. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica.
- VOGRINČIČ Čepič, Ana. 2017. Knjižnica kot (tretji) prostor: družbeni učinki prostorskih praks. V: Keria : studia Latina et Graeca. Letn. 19, št. 1, str. 57-80.
- VOVK, Damjana. 2010. Prebudimo Trnjulčico. Sodobna oprema za moderne obiskovalce šolske knjižnice. Šolska knjižnica, letn. 20, št. 3-4, str. 223-229. Prispevek knjižnic k evropski identiteti (2007), Organizacija znanja letnik 12, zv. 4

Urška Lobnikar Paunovič

Valvasorjeva knjižnica Krško

Urška@knjiznica-krsko.si

Maja Vunšek

Mestna knjižnica Kranj

maja.vunsek@mkk.si

Pričajuj nepričajovano!

Next Library Satellite Conference (Berlin, 2018): prihodnost splošnih knjižnic

■ Prizorišče v cerkvi (Foto: arhiv Next Library)

Prispevek je poročilo z drugačne konference, kot jih poznamo v Sloveniji. Konferenca Next Library zapolni prosta mesta v nekaj dneh po odprtju registracije in če si nekoliko počasen, zelo hitro ostaneš doma. To je konferenca ljudi za ljudi, katerih udeležba je namenjena motiviranju, spoznavanju, navezovanju stikov in odkrivanju novega v poklicu. Spodbuja nadaljnja sodelovanja, izmenjavo znanj, praks in razmišljanj. V človeku spodbudi neko posebno pripadnost t. i. Next Library plemenu, ki te motivira, da stopiš čez strokovne okvire poznanega in domačega. Že sam naslov konference Pričajuj nepričajovano! naju je pred prihodom razbremenil. V Berlin sva se odpravili pripravljene, da bo vse drugače, kot sva bili vajeni in najina pričakovanja so se v polni meri tudi uresničila.

Drugačnost konference v Berlinu je predstavljal že sam prireditveni prostor. Konferenca je potekala v začasem kampusu pred Zentral- und Landesbibliothek Berlin, kjer naj bi se leta 2026 začela graditi nova knjižnica. Na tem prostoru so postavili kampus iz lesenih hiš, v katerih so potekale

delavnice. Postavitev kampusu je s svojo nenavadnostjo okolici sporočala »moč je v eksperimentiranju«, »knjižnice so inovativni prostori urbanih skupnosti« itd. Glavna ideja takšne postavitve kampusu je bila, da se morajo splošne knjižnice spreminjati in oblikovati v smislu še bolj intenzivnega približevanja

ljudem in lokalnim skupnostim. Knjižnice morajo postati vključujoč deležnik nekega okolja, dostopne za vse. Namen drugače oblikovanega konferenčnega prostora je bil spodbuda udeležencem razmišljati izven okvirjev (out of the box). Organizatorji niso pozabili tudi na morebitno slabo vreme, zato so najeli bližnjo cerkev, ki se ne uporablja več za bogoslužje in je ponujala še bolj nenavaden prireditveni prostor kot leseni kampus. V cerkvi sta se odvili dve plenarni predavanji, en sklop kratkih predstavitev Ignite Talks in večerno druženje ob glasbi.

Konference se je udeležilo 300 udeležencev iz 39 držav sveta, ki delujejo na različnih področjih knjižničarstva in s svojim delom spreminjajo knjižničarski

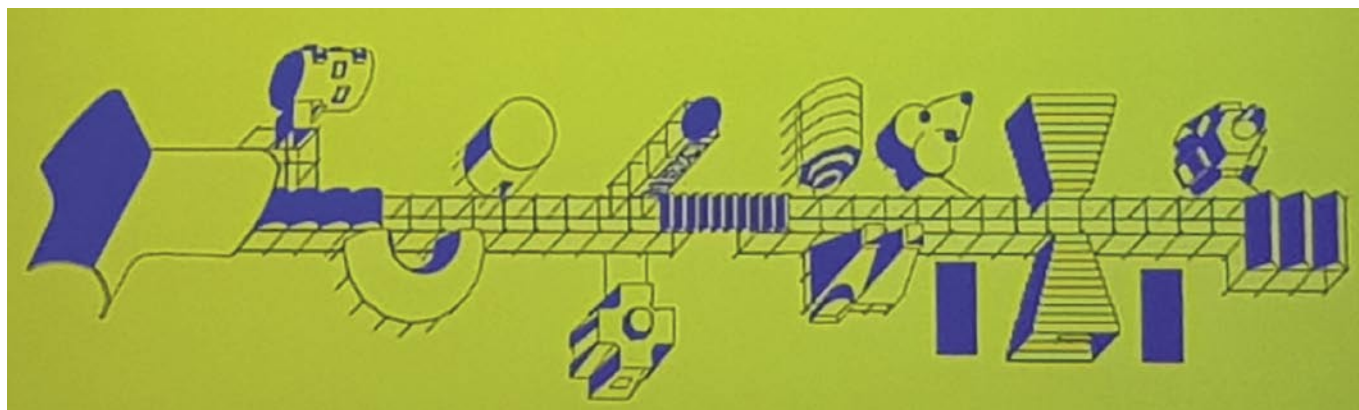

■ Plenarna govorka arhitektka **Sandi Hilal**, direktorica arhitektna pisarne DAAR se ukvarja z vprašanjem, kako z arhitekturo doseči pravo namembnost prostora. Po rodu je Pakistanka, ki že nekaj let živi na Švedskem. Njena glavna skrb pri oblikovanju prostora so prostori za begunce, migrante, izseljence ipd. Poudarila je, da je pri njenem delu pomembno tudi izrazoslovje, saj na primer besede kot so trajnost in pripadnost tako specifičnim skupinam ljudi ne pomenijo veliko, tega enostavno ne poznajo. V svojem predavanju je povedala, da je pri oblikovanju prostora pomembno, kdaj posameznik nek prostor doživlja kot javen ali kot osebni. Za javen prostor je pomembno, da ga sooblikujejo tisti, ki ga bodo uporabljali, saj na tak način prevzemajo odgovornost za izgled prostora, njegovo vzdrževanje ipd. V zadnjem delu predavanja je govorila o odnosu gost - gostitelj in če želimo, da se bodo naši uporabniki v knjižnicah počutili dobrodošli, jim moramo včasih pustiti, da so sami gostitelji in mi njihovi gosti. Da so gostitelji pomeni, da oblikujejo del knjižničnega prostora po svojih željah.

svet (knjižničarji, direktorji, arhitekti, izdelovalci knjižnične opreme, računalničarji, motivatorji, organizatorji skupnosti (community organizers), strateški načrtovalci na področju knjižničarstva). Iz Slovenije sva se konference udeležili Maja Vunšek iz Mestne knjižnice Kranj in Urška Lobnikar

Paunović iz Valvasorjeve knjižnice Krško. Udeležbo nama je kot aktivnima članicama izvršnega odbora Sekcije za splošne knjižnice omogočila Zveza bibliotekarskih društev Slovenije ob podpori obeh matičnih knjižnic. Za to priložnost in nenavadno izkušnjo se jim udeleženci najlepše zahvaljujeva.

Teme berlinske konference Next Library so bile: digitalna pismenost, knjižnica kot (delovni) prostor, splošne knjižnice kot platforme za urbane skupnosti, poklicni profili za knjižnice prihodnosti, upravljanje procesa preoblikovanja (z vidika knjižničarjev in z vidika uporabnikov). Znotraj teh tem je bilo na konferenci

Na konferenci je bilo govora o strateškem načrtovanju v knjižnicah, oblikovanju knjižničnega prostora, gradnji knjižnic, virtualni resničnosti, pomenu uvajanja igrifikacije v knjižnice, o pametnih knjižnicah, o kreativnih delavnicah, o igranju vlog v knjižnicah, ...

govora o strateškem načrtovanju v knjižnicah, oblikovanju knjižničnega prostora, gradnji knjižnic, virtualni resničnosti, pomenu uvajanja igrifikacije v knjižnice, o pametnih knjižnicah, o kreativnih delavnicah, o igranju vlog v knjižnicah, o temah, ki so zanimive za povezovanje z lokalno skupnostjo, o uporabniških izkušnjah v knjižnicah itd. Rdeča nit same konference je bila ves čas in vedno znova ugotavljati, zakaj je pomembno, da se ne prestando razvijamo in da nismo ujeti v že poznane vzorce delovanja.

Konferenca je trajala štiri dni, koncept vseh dni je bil enak. Začetek vsakega dne je bil motivacijski. Ob podpori profesionalnih motivatorjev smo začeli dan s telovadbo in obveznim navezovanjem stikov z udeleženci, ki jih nismo poznali. Sledilo je plenarno predavanje, o katerih bova pisali v nadaljevanju, ter dopoldanske in popoldanske delavnice, pri katerih smo udeleženci izmenjevali mnenja, izkušnje, predvsem pa aktivno sodelovali. Dopoldne in popoldne so potekali tudi Ignite Talks (5 minutne prezentacije, sestavljene iz 20 diapozitivov, ki se menjajo na 15 sekund). Ob koncu vsakega dne sta povezovalca

konference povabila na oder nekatere udeležence, ki naj bi kritično povzeli vsebine posameznega dne. Omenjene nastopajoče sta poimenovala »critical friends« (kritični prijatelji). Edina slišana kritika (pripomba), s katero smo se verjetno strinjali vsi prisotni, je bila, kako izbrati pravo delavnico, da bi s konference odnesli čim več novega in zanimivega. Ponujenih vsebin je bilo res veliko in naslov delavnice je včasih zavedel. Ko si se na podlagi naslova odločil za neko vsebino, je bilo kasneje skoraj nemogoče oditi na drugo delavnico, saj si zamudil uvodni del. Prav tako so bili paviljoni majhni in si po začetku težko našel prazen prostor.

Med konferenco so potekale dodatne razstave in promocijske predstavitve, ki smo jih obiskovali med kosilom ali med odmori. Konferenca je imela tudi dobrodelno noto, saj so se na konferenci zbirala sredstva za požgane knjižnice v Mosulu. Preko video posnetka smo udeleženci spoznali fanta po imenu Pradeep Khanal, ki si je za življenjski cilj zadal, da bo zgradil 3.300 knjižnic v Nepal.

Kot sva že omenili, smo vsak dan poslušali eno daljše plenarno predavanje.

Predavatelji teh predavanj so bili skrbno izbrani. Dodana vrednost berlinski konference so posnetki omenjenih predavanj, ki so dostopni vsem na spletni strani Next Library¹.

Prvi plenarni govorec je bil **Richard David Lankes**, direktor University of South Carolina's School of Library and Information Science. Je predavatelj, pisatelj, novinar, predvsem pa velik zagovornik knjižic. Je avtor več knjig, med njimi tudi knjige *The Atlas of New Librarianship*, ki je brezplačno dostopna na spletu². V knjigi opisuje, kam bi se morale knjižnice usmeriti v prihodnje. Poudarja, da knjižničarstvo ne sloni na knjigah, ampak na znanju in učenju. V knjigi predstavlja tudi nov cilj knjižničarjev: izboljšati skupnost s pomočjo knjižničarjev, ki bodo omogočali ustvarjati znanje v skupnosti, v kateri delujejo. Richard David Lankes je v svojem predavanju med drugim poudaril, da so knjižnice vsa ta stoletja in tisočletja obstale zato, ker so vedno znale ponuditi tisto, kar je skupnost potrebovala. Poudaril je, da knjižnice nikoli niso nevtralne – če se zavzemajo za dostopnost vsem, to ne pomeni, da so nevtralne, ampak da so

■ Drugi dan je bila plenarna govorka **Nina Simon**, direktorica muzeja Santa Cruz Museum of Art & History ter avtorica dveh knjig. Je tudi raziskovalka, začetnica gibanja »OF + BY = FOR ALL« in združenja, ki pomaga oblikovati institucije, ki želijo delovati v sodelovanju s skupnostjo. V svojem predavanju je poudarila, da je pri njenem gibanju najpomembnejše dati ljudem občutek, da nekam pripadajo. Ko so v njihovem muzeju začeli razmišljati drugače, ko se niso več spraševali, zakaj ljudje ne prihajajo v muzej, ampak kaj naj storijo, da bodo v muzej začeli prihajati novi obiskovalci, ki se bodo počutili dobrodošle, so se stvari začele spreminjati. Takrat je razvila formulo »OF + BY = FOR ALL«. To pomeni, da so v muzeju začeli v projekte vključevati skupnost, začeli so pripravljati vsebine o ljudeh iz njihove lokalne skupnosti, ki so pri razstavah aktivno sodelovali, takrat se je zgodil premik. Ljudje iz okolja so začeli razumeti, da je muzej tam zaradi in za njih. Predavanje je zaključila z besedami, da njena formula zveni preprosto, vendar ni enostavna za izvedbo, saj zahteva od vseh vpletenih spremembo mišljenja in osebno angažiranost. Udeležence je še dodatno prepričala z nekaj številkami. Muzej je prevzela leta 2011. Takrat je bilo v muzeju 7 zaposlenih, 17.000 obiskovalcev letno (večino šolarji in upokojeanci), sodelovali so s 50 partnerji, proračun muzeja je bil 700.000 \$. Konec leta 2017 je bilo v muzeju 40 zaposlenih, 148.000 obiskovalcev letno (različnih generacij, ras ali veroizpovedi), sodelovali so s preko 2.000 partnerji, proračun muzeja je bil 3.000.000 \$.

■Tretji dan nas je kot plenarni govorec pozdravil **Stefan Kaduk**, partner in ustanovitelj podjetja Musterbrecher Managementberater (Pattern Breaker Consultancy), kjer se ukvarjajo s svetovanjem pri vodenju z uporabo »kršenja« obstoječih vzorcev delovanja in zakaj je pomembno, da pretrgamo že utečene vzorce delovanja v podjetju. V svojem predavanju se je najprej dotaknil vzorcev samih, da so ti že zapisani v genih in da jih potrebujemo, da se počutimo varne. Kot otroci še razmišljamo zunaj vzorcev, šola pa nam to ustvarjalnost v veliki meri ubije. V odrasli dobi se moramo trganja vzorcev načrtno in konstantno učiti. V svojem predavanju je poudaril, kako pomembno je, da vodstva podjetij svojim zaposlenim dovolijo opravljati njihovo delo v okviru pravil, ki veljajo v podjetju. Ob tem pa zaposlenim dovoljujejo maksimalno svobodo pri izvedbi svojega dela na način, ki je vsakemu posamezniku najbližji. Za primer, kaj pomeni dati zaposlenim popolno svobodo pri opravljanju njihovega dela, je dal letalsko družbo Southwest Airlines, ki se je z individualnim pristopom do zaposlenih rešilo stečaja in je danes uspešno podjetje.

se tako odločile. V svojem predavanju je poudaril tudi, da knjižnice želijo združevati in se borijo proti cenzuri ter morajo v svojem okolju oblikovati izobraževalno in kulturno politiko.

Poleg plenarnih predavanj, Ignite Talks, razstav in delavnic smo imeli na konferenci možnost napisati svoje ideje in teme,

ki bi jih predlagali za naslednjo Next Library. Spodbuda k pisanju je bil Tattoo paviljon, kjer si za oddano idejo prejel izvorni konferenčni tattoo. Konferenca se je zaključila s povabilom na naslednjo, že dvanajsto po vrsti, ki bo leta 2019 ponovno v domačem Aarhusu na Danskem. Konec je bil prežet z adrenalinom, čustvi in težkim spoznanjem, da se Next Library

pleme za eno leto razhaja. Z novimi znanci smo si izmenjali e-naslove in si obljubili, da se ponovno srečamo v duhu Pričajte nepričakovano! ●

1 <http://www.nextlibrary.net/video>

2 http://www.acikders.net/pluginfile.php/1874/course/section/940/R.David_Lankes_The_atlas_of_new_librarianship.pdf

Šolske knjižnice v šolskem letu 2017/18

Linda Škufca
Narodna in univerzitetna knjižnica
linda.skufca@nuk.uni-lj.si

Oktober 2018 je potekalo statistično merjenje delovanja šolskih knjižnic v šolskem letu 2017/18. Osnovni namen zbiranja podatkov je pridobiti vpogled v stanje šolskih knjižnic ter zaznavanje smeri njihovega razvoja, kar je podlaga za vpeljavo morebitnih sprememb in smernic na tem področju. Članek podaja vpogled v izvedbo meritve in analizo rezultatov s kratkim komentarjem nekaterih izpostavljenih vrednosti ter povzetek posebnosti, ki so spremljale tokratne meritve.

Šolske knjižnice so po noveli Zakona o knjižničarstvu (ZKnj-1A, Uradni list RS, št. 92/15) dolžne posredovati statistične podatke o svojem delovanju NUK. Na podlagi tega je oktobra leta 2018 po naročilu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Center za razvoj knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici (CeZaR) izvedel statistične meritve delovanja šolskih knjižnic. Meritve so potekale s pomočjo spletnega vmesnika BibSist Online. Postopek je tak, da šole na elektronski naslov ravnatelja prejmejo podatke za dostop (uporabniško ime in geslo) ter povezavo do spletnega vprašalnika. Po prijavi v sistem knjižničarji podatke o svoji knjižnici vpisujejo neposredno v spletni vprašalnik. Ko odgovorijo na vsa vprašanja in zaključijo z izpolnjevanjem kliknejo na gumb Zakleni in oddaj s čimer je njihova naloga opravljena. CeZaR pa ima njihove podatke zabeležene v svoji bazi. O meritvah so bile šole predhodno obveščene s posebnim dopisom, v pomoč pri izpolnjevanju pa je CeZaR v ta namen pripravil poseben priročnik z natančnimi navodili, definicijami in pogostimi vprašanji. Tri mesece pred meritvami je bil na spletni strani CeZaR objavljen tudi vprašalnik v pdf obliki, kjer so se lahko poročevalci seznanili z vsebino, po kateri povprašujemo, in se tudi pripravili na meritve.

Zbiranje podatkov je potekalo od 24. septembra do 5. oktobra 2018. Zaradi nezadostnega odziva so bile meritve podaljšane do konca oktobra. Posamezna posredovanja in pozivi pa so trajali do decembra, ko je

bil zaklenjen še zadnji vprašalnik. K sodelovanju je bilo pozvanih 615 šolskih knjižnic, od tega jih je vprašalnik izpolnilo 543, in sicer 404 od 453 knjižnic osnovnih šol (89 %), 24 od 27 knjižnic osnovnih šol s prilagojenim programom (89 %), 103 od 116 knjižnic srednjih šol (89 %), 9 od 15 knjižnic zavodov za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (60 %) in 3 od 4 knjižnic višjih strokovnih šol (75 %).

Po opravljenih meritvah je sledila revizija vprašalnikov in analiza opomb in komentarjev, posredovanih s strani respondentov. V CeZaR stremimo k temu,

da bi bil vprašalnik oblikovan v skladu s trenutnimi potrebami po merjenih količinah in obenem za uporabnika čim bolj razumljiv in enostaven za poročanje.

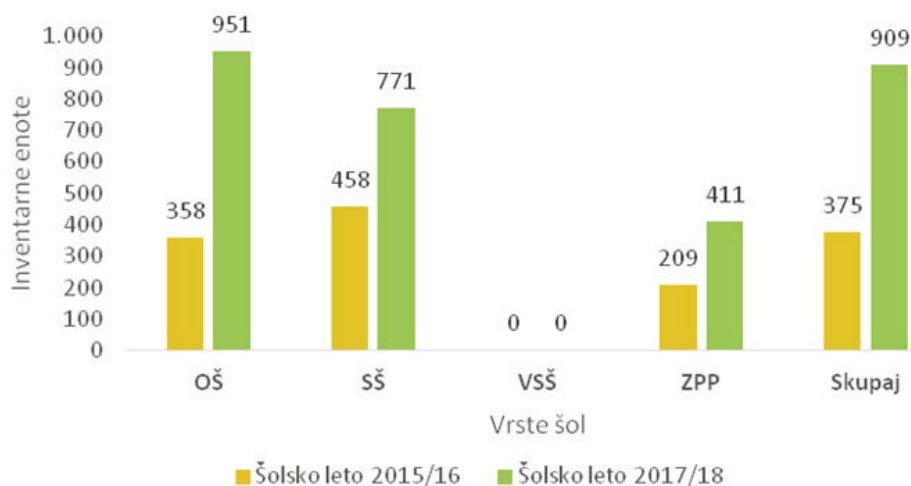
Splošni podatki o šolskih knjižnicah

Nabor podatkov, po katerih sprašujemo knjižnice, pokriva celotno področje delovanja knjižnice in je precej obsežen. V spodnji preglednici zato podajamo strnjen pregled osnovnih podatkov, ki smo jih pridobili s tokratnimi meritvami.

Pogosto nam same vrednosti ne dajo dovolj informacij o posameznih merjenih količinah, zato jih uporabimo za izračun osnovnih statističnih kazalcev uspešnosti delovanja. Tako prikazani rezultati nam približajo dejansko sliko stanja, poleg tega jih lažje primerjamo med seboj. Uporabljamo jih pri preučevanju sprememb zaporednih časovnih obdobj. Pri tem je

■ Vir: BibSist Online; Legenda: EPZ ekvivalent polne zaposlitve

Vrednost	Šolske knjižnice
Število knjižnic	543
Število izposojevališč	833,3
Knjižnična zbirka (inventarne enote)	7.755.918,00
Prirast knjižničnega gradiva (inventarne enote)	215.515,00
Odpis knjižničnega gradiva (inventarne enote)	389.813,00
Tekoče naročeni naslovi serijskih publikacij	14.165,36
Potencialni uporabniki	273.174,00
Člani	272.924,48
Izposoja na dom (inventarne enote)	3.653.192,16
Število oseb zaposlenih v knjižnici	775,88
Strokovni delavci v rednem delovnem razmerju (EPZ)	449,23
Sredstva, porabljena za nakup knjižničnega gradiva (v EUR)	2.965.061,06

■ Povprečen odpis knjižničnega gradiva na šolo v letu 2015/16 in 2017/18 (inventarne enote)

Vidimo, da so največ odpisovali v knjižnicah osnovnih šol, kjer je bil povprečen odpis kar za 66% višji kot pred dvema letoma. Sledijo jim zavodi za otroke s posebnimi potrebami, kjer je povprečni odpis skoraj še enkrat večji in srednje šole s 68 % povečanjem povprečnega odpisa. V višjih strokovnih šolah niso zabeležili nobenega odpisa gradiva.

pomembno omeniti, da so pri izračunu kazalcev manjkajoči posamezni podatki pri posameznih knjižnicah imputirani. To pomeni, da so vstavljene vrednosti enake srednji vrednosti preostalih podatkov.

V spodnji preglednici so zbrani nekateri osnovni kazalci uspešnosti delovanja šolskih knjižnic.

Poleg naštetih postavk so nas zanimale tudi informacije o učbeniškem skladu. Učbeniški sklad naj bi vodil upravljalavec, ki je knjižničar.

Večina šol izpolnjuje ta pogoja, saj je na vprašanje o tem pozitivno odgovorilo 487 oz. 90,2% šol. Učbeniški sklad sestavlja v povprečju 3.803 inventarnih enot.

Povečan odpis knjižničnega gradiva

Za oceno delovanja knjižnice je zagotovljena ena od osrednjih stvari, ki nas zanimajo knjižnično gradivo. Primerjava rezultatov tokratnih meritev s šolskim letom 2015/16

■ Vir: BibSist Online; Legenda: p.u. potencialni uporabnik

Kazalec	Šolske knjižnice
Knjižnična zbirka / p.u.	28,39
Prirast / p.u. (1000)	788,93
Prirast naslovov / p.u. (1000)	469,43
Prirast / knjižnično zbirko (100)	2,78
Odpis / knjižnično zbirko (100)	5,03
Površina knjižnice / p. u.	0,25
Čitalniški sedeži / p. u. (1000)	50,67
Osebni računalniki za uporabnike / p.u. (1000)	4,01
Izposoja / p.u.	13,37
Sredstva, porabljena za nakup knjižničnega gradiva / p.u.	10,85
Število ur izobraževanja / delavca	26,55
Sredstva porabljena za izobraževanje / delavca	75,15

pri knjižnični zbirki in prirastu ne kaže večjih odstopanj, pač pa je bil odpis v letu 2017/18 precej višji. Primerjali smo dejanske vrednosti merjene količine »Odpis knjižničnega gradiva«, pri čemer smo za prikaz kar se da realnega stanja upoštevali le podatke šol, ki so pri odpisu navedle vsaj eno inventarno enoto. Za primerjavo smo izračunali povprečen odpis knjižničnega gradiva na šolo. Prikazali smo tudi povprečen odpis po posameznih vrstah šol, saj so med njimi značilne statistične razlike. Pri osnovnih šolah so zajeti tudi podatki za osnovne šole za otroke s posebnimi potrebami.

Posebnosti meritev

Tokratne meritve je zaznamovalo množično vključevanje šolskih knjižnic v COBISS. Knjižničarke/ji so opozarjali, da jim ob obilici dela s prehodom na COBISS zmanjkuje časa za drugo delo, kamor sodi tudi izpolnjevanje obsežnega vprašalnika. Poleg tega je veliko knjižnic v opombah na koncu vprašalnika in preko osebne korespondence izpostavilo dvom v točnost podatkov glede knjižničnega gradiva. Veliko podatkov še vedno v dveh sistemih, kjer nimajo najboljšega pregleda nad tem katero gradivo je v enem sistemu in katero v drugem oziroma v obeh.

Zaključek

To so bile druge meritve šolskih knjižnic, ki so bile izvedene pod okriljem NUK. Način podajanja podatkov preko uporabniškega vmesnika je s strani knjižničark/jev še vedno terjal nekaj prilagajanja, vendar pa je večina »porodnih« težav uspešno za nami. V želji po pridobitvi čim bolj verodostojnih, pravih in primerljivih podatkov ter vzpostavitvi dobrega medsebojnega sodelovanja z respondenti, v CeZaR ves čas potekajo strokovna posvetovanja in analiza pripomb knjižničark/jev na temo vprašalnika in samih meritev. Če sklenemo, so za nami še ene uspešne meritve, katerih rezultati bodo zagotovo pripomogli, da bodo šolske knjižnice rasle v pravo smer. ●

Slovenske knjižnice v letu 2017

Damjana Tizaj Marc
Narodna in univerzitetna knjižnica
damjana.tizaj@nuk.uni-lj.si

V Centru za razvoj knjižnic smo v marcu 2018 zbirali statistične podatke o delu nacionalne, visokošolskih, splošnih in specialnih knjižnic v letu 2017.

K statističnim meritvam o delu slovenskih knjižnic, ki so potekale med 1. in 15. marcem 2018, smo povabili 264 visokošolskih (97), splošnih (60: 58 splošnih knjižnic, ki delujejo v Sloveniji, ter po ena v Trstu in Celovcu), specialnih knjižnic (106) in nacionalno knjižnico. Do dogovorjenega datuma je vprašalnik izpolnilo 134 oziroma 51 % vseh knjižnic. Od tega 53 (54 %) visokošolskih knjižnic skupaj z nacionalno knjižnico, 49 (82 %) splošnih in 32 (30 %) specialnih knjižnic. Zadnji vprašalnik smo prejeli 23. aprila 2018 in s tem smo zaključili meritve. Ob koncu meritev je statistični vprašalnik izpolnilo 243 oziroma 92 % vseh knjižnic, med njimi 89 (91 %) visokošolskih knjižnic skupaj z nacionalno knjižnico, 94 (87 %) specialnih in 60 oziroma vse splošne knjižnice.

V času statističnih meritev smo sodelavci

■ Slovenske knjižnice v letu 2017

Leganda:

-: ni zanesljivih podatkov

EPZ: ekvivalent polne zaposlenosti

Opombe:

*: Podatki se nanašajo na šolsko leto 2015/2016. V statistične meritve o delu šolskih knjižnic je bilo vključenih 612 šolskih knjižnic, vprašalnik je izpolnilo 577 šolskih knjižnic. Vsi podatki o šolskih knjižnicah se nanašajo na 577 knjižnic, ki so izpolnile vprašalnik. Med šolskimi knjižnicami pri teh meritvah niso bile vključene knjižnice glasbenih šol.

** : Število potencialnih uporabnikov je lahko manjše od števila članov, ista oseba je lahko včlanjena v več knjižnic hkrati.

V primeru, da knjižnice določenih podatkov niso posredovale, smo podatke imputirali oziroma naredili preračun na celotno vrednost, razen pri šolskih knjižnicah.

Centra za razvoj knjižnic poslali 241 pojasnil preko elektronske pošte, opravili 314 telefonskih pogovorov in oklenili 115 vprašalnikov.

V letu 2017 so imele slovenske knjižnice 22.794.110 inventarnih enot knjižničnega gradiva in 615.377 enot oziroma 308.374 naslovov prirasta.

	Nacionalna knjižnica	Visokošolske knjižnice	Splošne knjižnice	Specialne knjižnice	Šolske knjižnice*
Upravne enote	1	88	58	94	577 (612)*
Izposojevališča	1	128	287	129	870
Samostojne knjižnice	1	1	58	0	0
Knjižnična zbirka (inv. enote)	2.836.004	5.396.882	12.040.823	2.520.401	8.627.103
Prirast knjižničnega gradiva (inv. enote)	28.627	117.975	432.595	36.180	267.103
Podatkovne zbirke, ki jih gradi knjižnica (naslovi)	5	85	155	43	8
Potencialni uporabniki**	2.066.880	80.594	2.066.880	80.694	275.733
Člani	7.717	96.086	468.078	40.439	272.655
Obisk	421.758	2.592.722	11.332.916	-	-
-od tega fizični obisk	264.258	1.795.477	9.967.657	121.679	-
Izposojene enote	105.498	1.486.107	24.365.483	-	4.164.793
Zaposleni strokovni delavci (EPZ)	102	291	957	125	455
Zaposleni SKUPAJ (EPZ)	138	354	1.199	149	-
Izobraževanje zaposlenih (ure)	4.218	8.390	32.499	2.424	-
Nakup gradiva v EUR	736.110	6.669.003	6.936.496	3.811.289	2.854.341

Vrsta knjižnic	Št. knjižnic, vključenih v COBISS*	Prispevek v COBIB	Skupni dosednji prispevek v COBIB
Nacionalna knjižnica	1	19.996	773.323
Visokošolske knjižnice	84	76.299	1.876.664
Specialne knjižnice	130	38.162	936.476
Splošne knjižnice	61	32.747	763.248
Šolske knjižnice	454	3.848	57.135

■ **Vzajemni katalog** Vir podatkov: IZUM, 31. 12. 2017

Opomba:

*: Do odstopanj pri številu knjižnic prihaja zaradi različnega evidentiranja upravnih enot knjižnic.

Slovenske knjižnice so bile v letu 2017 odprte skupaj 718.654 ur. Več kot polovico ur skupne odprtosti predstavlja odprtost splošnih knjižnic (53 %). Visokošolske knjižnice so bile v povprečju na 1000 potencialnih uporabnikov odprte 2.394 ur, specialne knjižnice 1.793 in splošne knjižnice 185 ur. Glede na leto 2016 se je skupna odprtost knjižnic povečala za 853 ur.

Knjižnice so imele skupaj 12.579 čitalniških sedežev, kar je 95 čitalniških sedežev več kot leto prej. Leta 2017 so imele 56 % vseh čitalniških sedež splošne knjižnice, 35 % visokošolske, 6 % specialne in 3 % nacionalna knjižnica. Visokošolske knjižnice so imele na 1.000 potencialnih uporabnikov 54, splošne pa 3 čitalniške sedeže.

Skupna površina knjižnic je bila v letu 2017 180.643 m². 63 % vse površine, ki so jo imele knjižnice leta 2017 v Sloveniji, so imele splošne knjižnice. Sledijo jim visokošolske knjižnice z 21 % ter specialne knjižnice nacionalna knjižnica z 8 %. Na potencialnega uporabnika so imele visokošolske knjižnice 0,47 m² površine knjižnice, specialne 0,18 m² in splošne 0,05 m².

Knjižnice v Sloveniji so imele leta 2017 skupaj 2.219 osebnih računalnikov za uporabnike. Od tega 61 % splošne knjižnice, 32 % visokošolske, 4 % specialne in 3 % nacionalna knjižnica. Visokošolske knjižnice so imele na 1000 potencialnih uporabnikov 8,7 računalnikov, splošne pa 0,66. Glede na

leto 2016 se je število osebnih računalnikov za uporabnike v letu 2017 zmanjšalo za slabih 6 %.

Knjižnice so v letu 2017 zabeležile 12.149.070 fizičnih obiskov, kar je 205.226 oziroma skoraj 2% fizičnih obiskov manj kot leta 2016. Na dom so izposodile 24.865.894 enot gradiva in imele 45.439 enot knjižnične izposoje. Izposoja na dom se je glede na preteklo leto zmanjšala za skoraj 7 % oziroma za 1.645.103 inventarnih enot gradiva.

Nacionalna in splošne knjižnice so imele 2.066.880 potencialnih uporabnikov, visokošolske 80.954 in specialne knjižnice 80.694 potencialnih uporabnikov. Knjižnice so imele skupaj 612.320 članov, udeležencev usposabljanja pa je bilo 151.140. V letu 2017 se je nekoliko zmanjšalo število potencialnih uporabnikov visokošolskih knjižnic (za 1.126 oseb), medtem ko se je število potencialnih uporabnikov v specialnih knjižnicah (za 5.999 oseb) ter v nacionalni in splošnih knjižnicah (za 985 oseb) povečalo. Število članov se je glede na prejšnje leto zmanjšalo za 10.833 oseb oziroma 2 %. Število udeležencev usposabljanja se je zmanjšalo za 2,5 %.

V povprečju si je član visokošolske knjižnice izposodil 13 enot gradiva, splošne 50 in specialne 5 enot gradiva. Potencialni uporabnik je visokošolsko knjižnico obiskal 22 krat, splošno skoraj 5 krat in specialno 1,5 krat (fizični obisk).

V knjižnicah je bilo leta 2017 v rednem delovnem razmerju zaposlenih 1.840 EPZ, med katerimi je bilo 1.475 EPZ strokovnih delavcev. Ne glede na način zaposlitve pa je bilo v knjižnicah zaposlenih 2.183 oseb. Delavci so se skupaj izobraževali 47.531 ur, za kar so namenili 370.976 EUR.

Število delavcev v rednem delavnem razmerju se je v letu 2017 glede na leto 2016 povečalo za 14,75 EPZ, število strokovnih delavcev pa za 27,41. Zaposleni so se v letu 2017 izobraževali 3.860 ur oziroma 9 % več kot leto prej, za kar so knjižnice namenile 39.102 EUR oziroma 12% več kot leta 2016.

Delež strokovnih delavcev na vse zaposlene je bil najvišji v visokošolskih knjižnicah. V letu 2017 je bilo tako med vsemi zaposlenimi v visokošolskih knjižnicah 82 % strokovnih delavcev, v splošnih knjižnicah 80% in v nacionalni knjižnici pa 74%.

Najvišje število ur izobraževanja na delavca je imela nacionalna knjižnica, kjer se je zaposleni, pri tem gre za zaposlitev ne glede na obliko, v povprečju izobraževal 29 ur, za kar je NUK namenila 409 EUR na vsakega zaposlenega. V visokošolskih knjižnicah se je zaposleni izobraževal 19 ur (125 EUR), v splošnih knjižnicah pa 23 ur, za kar so splošne knjižnice namenile v povprečju 176 EUR na vsakega zaposlenega. Zaposleni v specialni knjižnici se je izobraževal 12 ur, kar sta 2 uri več kot leto prej.

Slovenske knjižnice so na nakup vsega knjižničnega gradiva porabile 18.152.898 EUR, od tega 5.918.227 EUR za nakup elektronskih virov. To pomeni, da so leta 2017 za nakup knjižničnega gradiva porabile 1.383.482 EUR oziroma dobrih 8 % sredstev več kot leta 2016. Nacionalna knjižnica je v preteklem letu za nakup gradiva namenila 736.110 EUR, splošne 6.936.496 EUR, visokošolske 6.669.003 in specialne knjižnice 3.811.289 EUR.

Za nakup elektronskih virov pa je NUK lani namenila 74 % sredstev, ki jih je porabila za nakup vsega knjižničnega gradiva, visokošolske knjižnice 36 %, splošne knjižnice 23% in specialne 26%. ●

Baronica, amfiteater Gauss in Društvo bibliotekarjev Maribor: za nami je še en zanimiv in poučen redni občni zbor društva

Mojca Markovič

Knjižnica tehniških fakultet UM
mojca.markovic@um.si

Branka Kerec

Univerzitetna knjižnica Maribor
branka.kerec@um.si

Občni zbor Društva bibliotekarjev (DBM) smo letos izvedli na tehniških fakultetah Univerze v Mariboru, natančneje v prostorih Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko (FERI). Dobili smo se v Baroničini hiši, secesijski stavbi, ki je najnovejša prostorska pridobitev zelo razvejanega kompleksa tehniških fakultet. Znotraj tega kompleksa deluje tudi Knjižnica tehniških fakultet (KTFMB), skupna knjižnica štirih tehniških fakultet (poleg FERi še Fakultete za strojništvo, Fakultete za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo in Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo).

Knjižnica je namenjena najmanj 4.025 študentom in nad 700 zaposlenim, njen nastanek pa sega v zgodnja šestdeseta leta prejšnjega stoletja, v začetke razvoja višjega šolstva v Mariboru. Knjižnica je bila ustanovljena leta 1962, tri leta po ustanovitvi Višje tehniške šole (VTŠ), kot prva višješolska knjižnica v Mariboru, z nalogo, da načrtno zbira, hrani, obdeluje in izposoja gradivo

s področja tehniških ved. Prvi vodja knjižnice je bil prof. Franček Majcen. Mejnik v razvoju knjižnice je bil postavljen z razvojem računalniške tehnologije. Leta 1972 je namreč raziskovalna skupina na VTŠ preučila možnosti uporabe elektronskega računalnika IBM 1130 v knjižnični informatiki. Že pred uvedbo skupnega računalniškega kataloga za celotno Slovenijo je knjižnica VTŠ imela

■ Foto B. Dugonik, Vir: Ambienti (<https://www.tvambienti.si/15/04/2017/stara-baronica-zdaj-sije-kot-mladenka/>)

računalniški katalog, ki je omogočal iskanje gradiva po avtorju in naslovu in izpis knjižničnega fonda po abecedi avtorjev. Tako so že takrat nastajali enostavni sezname prirasta knjižničnega gradiva, interni knjižnični katalog pa je knjižnica s pridom uporabljala. Danes knjižnična zbirka obsega ok. 91.000 enot knjižničnega gradiva, v knjižnici pa je zaposlenih 6 delavk.

Na tokratnem občnem zboru DBM smo se torej zbrali v okolju visokošolskih knjižnic, v Baroničini hiši. Ta spada med najlepše in najčistejše ohranjene secesijske stavbe v Mariboru. Zgrajena je bila leta 1903 v

»Osnovni cilj prenove Baroničine hiše je bila ohranitev hiše in vzpostavitev primarne vizualne in materialne pojavnosti spomenika, prav tako pa tudi prilagoditev objekta današnjemu času in standardom ter njegovi novi namembnosti – za raziskovalne in študijske dejavnosti FERL.«

nekdanjem Koroškem predmestju (danes vogal Smetanove in Prežihove ulice). Zasnoval jo je arhitekt nemškega rodu Fritz Friedrigger, ki je na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti zaključil študij arhitekture in se l. 1894 z Madžarske preselil v Maribor. Friedrigger je ustanovil stavbno podjetje, po njegovih načrtih pa so v Mariboru zgradili več kot 70 stavb, večinoma stanovanjskih. Meščanske vile izpod njegovih rok še danes občudujemo v središču mesta v bližini Mestnega parka in Ljudskega vrta. Na Mladinski ulici najdemo tudi sicer propadajočo, a vsem dobro znano Vilo Transilvanijo, poimenovano po pokrajini, od koder izhaja in kjer je bil rojen - namenil jo je svoji družini ter v njej bival vse do leta 1920. Vile je Friedrigger gradil predvsem za naročnike iz srednjega meščanskega sloja, pa tudi za bogatejše naročnike, kot je bila baronica Emma Mixich Rast.

»Baronično hišo odlikuje izredno ambiciozno zasnovana arhitektura, ki z bogato členitvijo fasade obvladuje širši prostor. Zaradi svojih kvalitiet sodi med najpomembnejše stavbe tega časa v Mariboru.« (Mlakar, 2015). Leta 1992 je bila razglašena kot umetnostni in arhitekturni spomenik in je vpisana tudi v Register kulturne dediščine Slovenije. Baroničina hiša je propadala vse od 70-ih let prejšnjega stoletja, v letih od 2007 do 2013 pa je dobila novega lastnika (UM FERL), ki se je odločil za investicijo v obnovo. »Osnovni cilj prenove Baroničine hiše je bila ohranitev hiše in vzpostavitev primarne vizualne in materialne pojavnosti spomenika, prav tako pa tudi prilagoditev objekta današnjemu času in standardom ter njegovi novi namembnosti – za raziskovalne in študijske dejavnosti FERL.«

Otvoritev povsem prenovljene Baroničine hiše smo dočakali leta 2015. V njej so v štirih etažah manjše predavalnice, sejne sobe, laboratoriji in prostori za druženje. Vogalna historična stavba je z mostovžem funkcionalno spojena z osrednjim, sodobnim objektom FERL. Več o obnovi smo si ogledali tudi na uvodni filmski predstavitvi (<https://www.tvambienti.si/15/04/2017/stara-baronica-zdaj-sije-kot-mladenka/>).

V prijetnem ambientu »zelene oaze« v kletni etaži Baronice, v amfiteatru Gauss, pa je potekal naš občni zbor. Prostori v Baroničini hiši imajo namreč, tako kot tudi v osrednjem objektu FERL, zanimiva poimenovanja. Nosijo imena zgodovinsko pomembnih znanstvenikov, matematikov, fizikov, astronomov, kot so npr. Ampere, Lumiere, Pascal, Newton ali Farad. In tudi črk grške abecede Alfa, Beta in tako dalje. Amfiteatrska predavalnica Gauss pa je poimenovana po Johannu Carlu Friedrichu Gaussu, nemškemu matematiku, astronomu, fiziku in geodetu (1777-1855). Zato lahko občudujemo tudi samo notranjo opremo v Gausovem amfiteatru - v stolih vidimo moderne in umetelno izrezljane matematične znake: enačaj, plus, minus. Johann Carl Friedrich Gauss nam je vsem verjetno bolj znan zaradi tim. Gaussove krivulje. Gaussova ali normalna porazdelitev, kot jo tudi imenujemo, je osnova, na kateri temelji inferenčna statistika – z njo pa se knjižničarji nenehno srečujemo. Poznavanje normalne porazdelitve nam olajša razumevanje postopkov sklepanja iz vzorca na populacijo. Če osvežimo naše vedenje: večina lastnosti se v naravi razporeja ravno v obliki zvončaste krivulje. To pomeni,

da je največ primerov okrog aritmetičen sredine, bolj pa ko gremo proč, manj je primerov. Normalna porazdelitev je torej verjetnostna porazdelitev statističnih enot v statistični populaciji.

V ambient stavbne arhitekture in zgodovinskega pridiha smo umestili sicer običajne vsebine občnega zbora, kot sta Poročilo o delu preteklega leta ali Plan za prihajajoče leto. Pozdravili smo tudi predstavnika po članstvu največjega slovenskega področnega društva (mimogrede, v našem društvu je 127 članov, od teh pa je bilo na občnem zboru prisotnih 32), in letos več časa namenili predstavitvi novosti in spremembam v t. i. e-paradigmi društvenega delovanja, ki smo se jim posvetili v letu 2018. Opustili smo blog društva, kolegica Brina Klemenčič pa je na spletni strani pripravila vrsto posodobitev. Če omenimo le nekatere najpomembnejše, so to: dodane grafične ikone; arhiv preteklih dogodkov smo dodali na ločeno menijsko postavko "Pretekli dogodki" (prej so se prikazovali pod zadnjim, aktualnim vabilom na dogodek); arhiv smo dopolnili z vsebinami za nazaj vse do leta 2010 in opremili z izvornimi vabili v obliki slik; v rubriki Novice/Aktualno smo na novo dodali zbiranje datumov dogodkov, izobraževanj in drugih pomembnih datumov, povezanih s knjižničarsko stroko; spremenili smo licenčne pogoje (vsebine na spletni strani se sedaj objavljajo pod licenco Creative Commons BY-NC-ND, kar pomeni, da se bralcem dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja

in da ne gre za komercialno uporabo); klasični pristopni izjavi v članstvo smo dodali spletno pristopno izjavo, s katero se je mogoče v društvo včlaniti preko spleta, skladno z uredbo GDPR pa tudi dodali izjavo o privolitvi v obveščanje preko spletne pošte; implementirali smo spletni obrazec, preko katerega se lahko člani prijavijo in odjavijo od prejemanja e-novic (skladno z GDPR), implementirali pa tudi spletni obrazec za

prijavo na dogodke, kjer je to potrebno (npr. na strokovno ekskurzijo). Dodali smo tudi novo postavko Dokumenti, ki je razdeljena na podvsebine: O DBM, Letna poročila, Razpisi in obrazci, Statut Društva bibliotekarjev Maribor in Predstavitve s strokovnih srečanj. Hkrati že nekaj let dopolnjujemo fotoarhiv dogodkov, v preteklem letu smo le-tega sistematično uredili v samostojne mapce z vsemi pripadajočimi dokumenti – izbor bomo v

letošnjem letu po redakciji vsebin pripravili tudi za javni dostop.

Če zaključimo na kratko: vzemite si čas in 'prelistajte' naše vsebine na spletnem mestu Društva bibliotekarjev Maribor (<http://www.drustvo-bibliotekarjev.nevkladna.org/vabimo-vas/>). In vabljeni, morda se nam pridružite na naslednjem občnem zboru. ●

Opustili smo blog društva, kolegica Brina Klemenčič pa je na spletni strani pripravila vrsto posodobitev.

Vir

● Baroničina hiša = Baroness' house : 1902-2015 / [glavni in odgovorni urednik Damir Mlakar ; avtorji teksta David Mišič ... [et al.]; fotografije Bogdan Dugonik, Pokrajinski arhiv Maribor, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije ; prevod Doroteja Hojnik]. - Maribor : Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, 2015. - 107 str. : ilustr. ; 23 cm

Branka Kerec
Univerzitetna knjižnica Maribor
branka.kerec@um.si

Baronica in Gauss

«Življenjske zgodbe se včasih zanimivo prepletejo.» Tako je zapisala kolegica dr. Jerneja Ferlež v Knjižničarskih novicah leta 2016 ob takratnem občnem zboru Društva bibliotekarjev Maribor (DBM), ki smo ga izvedli v Slaščičarni Ilich (<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/podrobnostClanek.aspx?id=1188>). Naj spomnim: ker ima Maribor z okolico ogromno kulturno zanimivih koticov, ki jih lahko povežemo z vsebino knjižničarstva (in vemo, da imamo tukaj res neomejene možnosti, le domišljiji je potrebno pustiti prosto pot in ji dopustiti, da se vsebine primerno osmislijo), počnemo mariborski društveniki prav to - povežemo vsebine z okolico. Zaporedje naših rednih letnih srečanj je bilo tako že povezano z dejavnostmi, prostorom, zgodovino ali vsebinami Kadetnice (2012), Umetnostne galerije Maribor (2013), Medicinske fakultete v Mariboru (2014), Salona uporabnih umetnosti (2015) in Slaščičarne Ilich (2016) (<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/podrobnostClanek.aspx?id=1189>). Pred temi pa smo gostovali tudi drugje: Poročna dvorana Rotovž v Mariboru (2009), Knjižnica Kamnica, ena izmed enot Mariborske knjižnice (2010) in stara Lutkovna dvorana v Mariboru (2011), če se omejimo le na izpeljavo rednih letnih občnih zborov v zadnjem desetletju.

Skorajda značilnost slovenskega bibliotekarskega društvenega delovanja je, da v osnovi nimamo svojih, torej namenskih prostorov in smo za uresničevanje strokovno povezovalnih idej in realizacijo dejavnosti pravzaprav prostorsko omejeni. Sedež tako gostuje v eni ali drugi knjižnici, z dejavnostmi pa se selimo v druga okolja. Je to negativno ali pozitivno? In ali ima to vpliv na boljše ali slabše delovanje, na lažjo ali težjo uresničitev? Pri čemer mislimo uresničevanje idej in

Razmišljanja ob občnem zboru DBM

izpeljavo dejavnosti. Verjetno oboje. Odvisno od gledišča. Naše je pozitivno. Z izbiro vedno drugačnih fizičnih prostorov izvedbe sledimo tradiciji, s katero tkemo in utrjujemo vezi knjižničarstva z najširšim okoljem. Stik konceptov.

Podobno smo povezali izvedbo občnega zbora dve leti poprej, leta 2017, z Univerzo Maribor. V stavbi rektorata univerze, ki se z levim in desnim krakom stika stavbe Univerzitetne knjižnice Maribor – slednja je leta 2018 praznovala 30 letnico preselitve v zdajšnjo stavbo. V stiku in 'objemu' tako stavbi Rektorata Univerze v Mariboru in Univerzitetne knjižnice tvorita skupno zaprto dvorišče. Arhitekturna simbolika osrednje univerzitetne knjižnice Univerze v Mariboru. In ker se zavedamo pomena razvoja knjižničarstva in visokega šolstva v Mariboru, smo prepletli pomembne mejnike le-tega v zgodovinskem sprehodu uvodnega dela. In hkrati v arhitekturno zanimivem Severnem stolpu rektorata čestitali kolegici mag. Dunji Legat za prejeto nagrado Univerze v Mariboru za strokovno delo (<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/podrobnostClanek.aspx?id=1225>).

Zgodbe prepletov. Osebnih zgodbe. Zgodbe zgodovine. Prepletanje idej.

Tako smo tudi lanski občni zbor prepletli z zgodovino stavbe, življenja in našega povezovanja: v letu 2018 nas je gostila Zveza kulturnih društev Maribor (ZKD), ki ima prostore v starih zaporih, v tim. Karanteni, in katere član je tudi naše področno društvo bibliotekarjev. ZKD je tudi v tesni povezavi z Javnim skladiščem za kulturne dejavnosti

(JSKD), ki ravno tako domuje v isti stavbi, in na katerega vsakoletno kandidiramo z našim programom za pridobitev sicer minimalnih, a vendarle za delovanje društva izredno dragocenih finančnih sredstev.

A naj zanimivosti stavbe, naše povezanosti in prepletenih zgodb slednjega ostanejo morda za kdaj drugič.

In če se vrnemo na uvodno misel, lahko le pritrdimo. Res je. Življenjske zgodbe se včasih zanimivo prepletejo! Lahko le še dodamo: in se prepletajo. Z okoljem. Z nami. In med nami. Drugačni drug od drugega. In zato izredno dragoceni. Ker dopolnjujemo mozaik pestrosti In ostajamo spoštljivi, ker se zavedamo teh biotskih pestrosti.

Zakaj torej letos Baronica in Gauss? Spoštljiva dama in spoštljiv gospod. Zaradi povezave zgodovine: stavbe in njenega nastanka v preteklosti. Stavbe in njene obnove v sedanjosti. Zaradi pridiha novih vsebin, ki so bile Baronici dodane. V študijske namene in v akademsko okolje. V povezavi z znanostjo in odkritji preteklosti, ki zaznamujejo našo sodobnost.

Zaradi knjižničarjev, ki s tem bogatimo naša obzorja in prepletamo drugačnosti. Stik konceptov ... Kot Baronica in Gauss. ●

Glazerjeva knjižnica v Univerzitetni knjižnici Maribor

Gabrijela Kolbič
Univerzitetna knjižnica Maribor
gabrijela.kolbic@um.si

V prostorih Univerzitetne knjižnice Maribor je 5. februarja 2019 potekalo odprtje Glazerjeve knjižnice hkrati z že tretjo zaporedno razstavo iz cikla Včasih zasebno, tokrat posvečeno rokopisom Janka Glazerja, hranjenim v Rokopisni zbirki UKM. Jedro dogodka, odprtje Glazerjeve knjižnice, je kot sklepno dejanje pomenilo zaključek dolgoletnih prizadevanj vodstva univerzitetne knjižnice, za prenos zapuščine osebne knjižnice Janka Glazerja iz njegove domače delovne sobe v Rušah, v svoje prostore, z namenom ohranjanja kulturne dediščine dostopne uporabnikom knjižnice in široki javnosti.

Z novo prostorsko pridobitvijo in ureditvijo Glazerjeve knjižnice je v letu 2019 UKM bogatejša za knjižno zbirko, dokumentarno in rokopisno zapuščino njenega dolgoletnega ravnatelja in mariborskega kulturnika in pesnika. Ponovna postavitev osebne knjižnice Janka Glazerja v posebnem prostoru v UKM skoraj v celoti sledi matični postavitvi knjižnice v njenem prvotnem okolju, seveda z manjšimi prilagoditvami. Glazerjeva knjižnica je tako ponovno zaživela, tokrat kot javni prostor za manjše dogodke ali knjižne predstavitve, hkrati pa je odslej na voljo kot novi prostor, namenjen poglobljenemu študiju posameznikov ali manjših skupin. Prenos

osebne knjižnice kot celote, vključno z knjižnim in rokopisnim gradivom ter opremo je bil skrbno načrtovan in izveden celostni projekt UKM v preteklem letu, ki je svoj zaključek dočakal ob koledarskem stičišču datuma smrti Janka Glazerja 2. februarja 1975 in Slovenskim kulturnim praznikom 8. februarjem.

Janko Glazer je bil knjigam zapisan vse življenje. Ob svojem profesionalnem knjižničarskem delu jih je zbiral, urejal in varoval tudi v svoji bogati osebni knjižnici, ki jo je pesnikova družina leta 2018 poklonila UKM. Nedvomno je bil Glazer po srcu najprej pesnik, hkrati pa je bila knjižnica profesionalno in zasebno prostor

njegovega življenja in razmišljanj. Svoj neizbrisen pečat je zapustil kot knjižničar in knjižnični ravnatelj. Na svoji poklicni poti je kot dolgoletni ravnatelj takrat še Študijske knjižnice zaslužen tudi za vizijo njenega razvoja po vzoru drugih takrat sodobnih knjižnic. Po upokojitvi leta 1959, je večer svojega življenja preživel s svojo ženo in hčerko Alenko, profesorico, literarno zgodovinarico in pesnico, v hiši zraven svojega rojstnega doma v Rušah, v svoji lastni osebni knjižnici. Svojo bogato knjižno zbirko je skozi leta preobrazil iz delovne sobe v pravo sistematično izgrajeno knjižnico. Knjižne police je dal izdelati po meri, skladno s prostorom. Na policah so bile knjige razporejene po vsebinski sistematiiki, pohištvo pa je sledilo zahtevam knjižnih formatov.

V skrbi za kulturno dediščino sta se hči in vnuk Janka Glazerja – prof. Alenka Glazer in prof. dr. Damjan Zazula – v letu 2018 odločila pokloniti Glazerjevo osebno knjižnico s pohištvo, umetniškimi deli, rokopisi in dokumentarnim gradivom UKM, kjer smo knjižnico prevzeli in jo primerno uredili.

Danes zajema rekonstruirane vsebinske sklope, z izvorno opremo, ki nudijo bogat vpogled v predvsem domačo literarno produkcijo snovalčevega časa pri nas. Del gradiva sega tudi izven obdobja življenja Janka Glazerja, saj je bilo pridobljeno po Glazerjevi smrti. Knjižnica danes v svojem obsegu izrisuje pogled na domačo in prevodno literaturo, s poudarkom na liriki. Izjemno obsežen je namreč delež slovenskih pesniških zbirk, ob njih pa ne gre prezreti tudi bogatega števila tekočih letnikov slovenske periodike: Ljubljanski zvon, Novi svet, Nova obzorja, Modra ptica, Sodobnost itd. Zastopana so zbrana dela slovenskih literatov, bogat ustvarjalni opus osebnega in družinskega prijatelja Pavleta Zidarja, opus izdaj Ivana Cankarja in drugih velikanov slovenske literature. Po deležu liriki sledijo izbrani naslovi domače književnosti. Na policah najdemo monografije o umetnosti, prevode tujih romanov, razprave, bibliografije posameznikov, izdaje z domoznanskimi vsebinami. Kaj vse bo odstrlo rokopisno gradivo, korespondenca in razmišljanja iz rokopisnega dela Glazerjeve knjižnice bo skrbnikom in raziskovalcem pokazal čas. Hkrati z odprtjem prostora za uporabnike, stroko in širšo javnost je Glazerjeva knjižnica ponovno zaživela na Portalu Kamra in v publikaciji Včasih zasebno. ●

■ Svojo bogato knjižno zbirko je skozi leta preobrazil iz delovne sobe v pravo sistematično izgrajeno knjižnico. Knjižne police je dal izdelati po meri, skladno s prostorom. Na policah so bile knjige razporejene po vsebinski sistematiki, pohištvo pa je sledilo zahtevam knjižnih formatov.

Borut Gombač
Univerzitetna knjižnica Maribor

O umetnosti, človečnosti, knjižnicah in branju

Slavnostni govor ob odprtju Glazerjeve osebne knjižnice v UKM, 5. 2. 2019, Maribor

Ko se kakšen poletni dan znajdem na Ribniškem Pohorju z usti polnimi brusnic ali borovnic in se kot po nenapisanem pravilu odpravim k jezercu za Jezerskim vrhom, se zmeraj ustavim ob leseni tabli, na kateri je natisnjena pesem Janka Glazerja Motiv s Pohorja. Čeprav znam pesem že skoraj na pamet, se ji vsakič znova pustim hvaležno zapeljati. Gre za krajšo impresijo, ki jo kot mnoge Glazerjeve pesmi krasi prav posebna zvočnost, ritem in vonj po Pohorju – občudovanem, ne pa tudi idealiziranem.

Pesem se konča s preprostim, a zelo povednim verzom: »Dolgo stal bi tu in zbiral misli svoje bi v samoti.« Vse, kar pesem pesnika Pohorja pripelje do zaključnega verza, je pravzaprav na nek način že zapisala narava sama. Znati tako tankočutno prislunhiti določeni pokrajini in spregovoriti z njenim jezikom je seveda mojstrstvo. Zaključek pesmi na nek način skrivnostni svet pohorskih planj, borovcev, šote in temnookih jezerc povzdigne v prostor tihe sakralnosti in posvečenosti, v prostor, ki človeku omogoča, da se brez takšnih ali drugačnih zunanjih pritiskov v miru sooči s samim sabo, da uredi misli, zbegane od nepregledne množice vsakdanjih vizualnih, formalnih, pa tudi bolj ali manj plitkih pomenskih atrakcij in da v glavi najde nove poti, ki jih je v paniki vsakdana morda spregledal spodaj v dolini, v tistem nevrotičnem vrvežu borbe za kruh, večnem prerivanju, dokazovanju svojega prav in drugega narobe.

Seveda pa človeku te majhne, a še kako dobrodošle trenutke kontemplacije, ki mu jih ponujata poezija in določena pokrajina, ni treba iskati zgolj na največkrat odmaknjenih in - kolikor je to danes sploh še mogoče - samotnih krajih. Pesmi so natisnjene v knjigah. In knjige so doma tudi v knjižnicah.

Je torej tudi knjižnica lahko prostor, ki ga literatura na svoj vsakokrat in raznovrsten način povzdiguje na raven tihe sakralnosti, posvečenosti, samopremisleka? Lahko. Čeprav se zdi, da grejo knjižničarski trendi velikokrat prav v nasprotno smer. Kaj drugega bi sploh lahko bila največja prednost knjig pred drugimi mediji, če ne ravno to, da si zanje in zaradi njih vzameš čas, ne le za samopremislek, za tiha predavanja poetičnosti oziroma takšni ali drugačni literarni ekspresivnosti, domišljiji, humorju in drugim bralnim užitek, ampak tudi za to, da s pomočjo zapisanega prepoznaš ogrodje, preučiš okostje, ozadje, vzgibe, zgodovino in možne prihodnosti ne le družbe in posameznika, ampak tudi takšnega in drugačnega materialnega pojava ali pojma, ki te hočeš nočeš spremlja v življenju. In ne nazadnje, da prepoznaš povezave tudi med na videz nepovezanimi stvarmi, se naučiš komunicirati tudi z najbolj nedostopnimi sogovorniki. Toda, a ni vse to naloga tudi drugih umetniških zvrsti in kulture na sploh?

Res je. Toda treba je biti previden in predvsem širok, odprt. Umetnost, katera koli že, ni le nekaj nad, nekaj eterično leporečnega, nekaj

transcendentno neoprijemljivega. Lahko je tudi neposreden in zelo učinkovit angažma, upor, ošiljena konica puščice, ki kaže na nepravilnosti v družbi. Na drugi strani pa mora zmeraj ohranirati tudi svoja nenamenska polja, polja svobode. Polja, ko lahko rečeš, ta pesem, ta slika ali ta skladba noče povedati ničesar bistvenega, ničesar nas noče naučiti, ampak samo je, je kot igra, kot čista sanjarija, kot dih. Pljuča reda namreč lahko ostanejo prožna, prilagodljiva in človeško topla le z občasnim vdihavanjem nereda.

Prav knjižnice s svojimi sistematično shranjevanim gradivom so simbolno stičišče onega in drugega. Ob vse bolj namenskem naročanju knjižničnega gradiva, ob vse bolj »daj dam« izmenjavi informacij med knjižničarji in uporabniki, ob brskanju po tekstu z ukazov find (najdi), se še vedno najdejo knjige, ki jim je zaradi svoje neulovljivosti ali interdisciplinarne širine skoraj nemogoče povsem natančno določiti mesto znotraj Univerzalnega decimalnega sistema. Čeprav so takšne knjige na eni strani nočna mora knjižničarjev, pa so hkrati še kako dobrodošle. V sebi namreč nosijo klice nereda. Na srečo pa jih ne nosijo le knjige, ampak tudi njihovi bralci, tisti, ki še dandanes fizično brskajo po policah. Bralci, ki ob sistemu, v katerega so tako ali drugače vključeni - pa naj bo to določen študijski program ali poklicno usposabljanje – ob naslovu iskane knjige skorajda naključno najdejo še kakšno, ki je zunaj njihovega vnaprej načrtanega načrta. In tudi to je tisti dobrodošli kanček nereda, ki red oziroma določen sistem dela bolj prožen, življenjski in ki pravzaprav sploh omogoča korak naprej.

V kaosu nešteti možnosti, so tudi tiste, ki tvorijo nove smeri, nove organizacije in organizme. Pri tem nikakor ne gre za slavljenje nereda. Za željo po vzpostavljanju anarhije. Iz zgodovine je znano, kaj lahko le ta povzroči. Pa ne le iz zgodovine, tudi iz današnjih medmrežnih časov, ko se kultura družbenega linča, elektronskega kamenjanja, velikokrat primitivno in objestno vzpostavlja nad redom, nad pravom.

Da pa kaos ne rodi le novega kaosa, morajo biti vzpostavljeni določeni zunanji pogoji: materialni, finančni, pa tudi nematerialni, temelječi na vrednotah humanizma -

sprejemanju drugačnosti, odprtosti do novega, zaupanju, strpnosti.

Se razume: red varuje pred anarhijo. Toda tudi kanček anarhije varuje red pred okostenelostjo. Treba ga je znati prepoznati, najti pravo mero in nekaj tistega, kar se razlije čez. V šoli sem se zmeraj največ naučil od učiteljev, ki so sicer veliko vedeli, a so bili rahlo konfuzni in so kljub veliki količini znanja še vedno dvomili v svoj prav. Takšni učitelji so namreč omogočili skupno iskanje, ustvarjanje novega. Vehementnim, zmeraj le v svoj prav zagledanim pa ni pomagalo še tako enciklopedično znanje.

Seveda je nujna določena količina samozavesti, ki bi naj Slovencem pregovorno manjkala, a prava samozavest se kaže tudi v priznavanju svojih napak in predvsem v človeški širini. Ko se mlad pesnik uveljavi in dobi ime z veliko začetnico, se zmeraj bojim njegovih naslednjih zbirk. Bo ohranil tisti zdravi kanček dvoma? Ne bo zapadel v slepi diktat svoje lastne poetike?

Pa pri tem ne gre le za umetnost. Bo nekdo, ki se pojavi na vodilnem delovnem mestu ali celo na kakšnem izmed vodilnih državnih položajev znal ohraniti svojo človečnost, dostojanstvo? Bo svojo presežno moč znal izrabiti na način, ki bo pravičen do podrejenih in ne bo ponižujoč. Bo red, ki ga bo na svojem položaju na nek način primoran ustvariti, dovolj prožen za vzpodbude od spodaj? Bo za doseganje svojih ciljev šel gluhi in brezkompromisen čez trupla ali v ustvarjalnem sožitju oziroma konfrontaciji na kulturnem nivoju?

Res je, knjižnica je pač ena izmed ustanov tam doli v dolini. Ne le oaza kontemplacije za tesno zatesnjenimi okni, ampak tudi prostor orkanskega prepriha, transformator žive energije, zmeraj gibljiv organizem, vključen v bliskovita dogajanja, tako značilna za informacijsko dobo. Ne nazadnje knjige, klasične ali elektronske, zaživijo šele, ko dovolj na široko razprejo svoje platnice.

Odprtost pa je zmeraj tudi ranljiva. Nikoli nisem maral ošabne trditve, da v umetnosti najboljše tako ali tako na koncu zmeraj najde pot. Seveda, ostane le to, kar preživi in le to lahko vidimo. Kar se zaradi tega ali

onega zunanjega razloga ni presejalo skozi sito časa, nam za zmeraj ostane nevidno. Pa naj bodo zato krivi politični sistemi, verski fanatizem, tako ali drugače nenaklonjeno in nerazumevajoče okolje ali, kot se v zadnjem času žal zelo pogosto dogaja v naših krajih, ekonomski razlogi.

Pred dnevi sem po radiu slišal izjavo pesnice Anje Golob, da kljub vsem nagradam in dobrim kritikam skorajda ne nastopa po šolah in knjižnicah. Ko namreč pove, da za svoj nastop pričakuje honorar, se zadeva največkrat zaključi. Res je, kot je zelo stvarno pojasnila sama: »Veste, tudi jaz moram plačati elektriko, si kupiti kruh ... «

In celo to, kar v umetnosti preživi, je v določenih segmentih krhko. Koliko prvovrstnih umetniških del je bilo z lahkoto zlorabljenih s strani tega ali onega političnega sistema. Krhkost kot posledica odprtosti pa nikakor ni šibkost, nasprotno - v občutljivo tankem živem tkivu dobrega umetniškega dela se tako ali drugače zmeraj skriva globina in brezkompromisnost jeklenega rezila. In prav zato še kako velja, kar je izjavila ruska pesnica Marina Cvetajeva: »Branje je ustvarjalni proces.« Pa to ne velja le za branje ali umetnost na sploh. Prebrati v sočloveku, ne tisto, kar smo si v svoji glavi o njem napisali že vnaprej, ampak to, kar je tudi v resnici napisano v njem, je tista dragocenost, ki jo v naših prostorih tako zelo pogrešamo.

Prepričan sem, da bo prav Glazerjeva osebna knjižnica eden izmed tistih dragocenih knjižničnih prostorov, ki ne bo le simbolična jasa tam zgoraj, ne le prostor samopremisleka neke daleč stran od vsakodnevnega informacijskega vrveža, ampak prostor, ki bo ta vrvež z blago zgodovinsko patino in živo pronicljivostjo, pa tudi s siceršnjo toplino in veličino pesnika in knjižničarja Janka Glazerja, tudi nadgrajevala, osmišljala, predvsem pa nas spodbujala k temeljitejšemu branju ne le knjig, ampak tudi samih sebe in s tem tudi sočloveka. ●

KAKO PREPOZNATI LAŽNE NOVICE?

Knjižničarske novice, letnik 28; 6, 2018

PREVERI VIR

Razišči spletni portal, preveri njegovo poslanstvo in poišči kontaktne podatke.

PREVERI AVTORJA

Preveri, kdo je avtor novice. Mu lahko zaupaš? Je to resnična oseba?

PREBERI CELO NOVICO

Naslovi so lahko zavajajoči. O čem novica sploh govori?

DODATNI VIRI

Klikni na povezave v novici in preveri, ali potrjujejo informacije v novici.

Knjižnice in alternativne (druge) resnice

Milena Bon
Narodna in univerzitetna knjižnica
Milena.Bon@nuk.uni-lj.si
Gorazd Vodeb
Narodna in univerzitetna knjižnica
gorazd.vodeb@nuk.uni-lj.si

18. okrogla miza o prostem dostopu do informacij ob mednarodnem dnevu človekovih pravic 10. decembra 2018 v Zagrebu

Verjetno ni državljana ali vsaj uporabnika interneta, ki še ne bi slišal za lažne novice (ang. »fake news«). Lažne novice je marsikdaj zelo težko prepoznati. Namen pa je v večini primerov vplivanje na javno mnenje oziroma manipuliranje z njim ali pa tudi možnost zaslužka z oglasi (primer mladih Makedoncev v času ameriških predsedniških volitev).

Že tradicionalno okroglo mizo na Hrvaškem organizirata stalna partnerja Komisija za prost dostop do informacij in svobode izražanja hrvaškega knjižničnega društva ter Oddelek za informatiko in komunikacijo na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu. Okrogla miza se je odvijala v Evropskem domu v Zagrebu. Program je dosegljiv na spletni strani hrvaškega knjižničarskega društva: <http://www.hkdruštvo.hr/hr/skupovi/skup/381/>. Zbornik povzetkov smo udeleženci prejeli na okrogli mizi, zbornik prispevkov pa izide v začetku leta 2019.

Letošnja okrogla miza je obravnavala nejasen odnos med informacijami (podatki) in mnenji, tako v svetu politike, znanosti, medijev, politike kot tudi v knjižničnem svetu. Govorila je tudi o odnosu knjižnic in knjižničarjev do nastanka alternativne resnice. Referenti so opozorili na pomembno vlogo knjižničarjev pri razširjanju preverjenih in točnih informacij, saj imajo strokovno znanje, ki jim pomaga identificirati potrebne informacije, ki jih poznajo in razlagajo. Vprašanja so se dotikala področij, ali in kako lahko knjižničarji oblikujejo zanesljiva merila za razlikovanje resnične novice od lažne? Natančnost, resničnost, pravočasnost, poštenost, nepristranskost – vse to so elementi, na katerih se gradi verodostojnost informacij. Danes je pomembno preveriti vire informacij. Treba je razvijati in poučevati

medijsko ter informacijsko pismenost. Prav tu se krepi vloga knjižničarjev pri izobraževanju svojih uporabnikov. Namen okrogle mize je bil opozoriti na znanja in veščine knjižničarjev pri iskanju in interpretaciji verodostojnih, točnih in popolnih informacij.

Sodelovalo je osem referentov od predvidenih desetih, ker sta v zadnjem trenutku žal odpovedala svojo udeležbo referenta iz Slovenije, in sicer Domen Savič in Lenart J. Kučić. V pričujočem članku predstavljamo vsebino njihovih pisnih prispevkov.

Domen Savič v svojem prispevku poudarja pomen medijske pismenosti, pravega razumevanja medijske pismenosti in aktivnega državljanstva. Aktivni in obveščeni državljani so osnova funkcionalne demokracije. Politični proces odločanja postavlja državljana v središče političnega prostora in postavlja, da bo državljan sprejel politično odločitev, ki bo temeljila na racionalni obravnavi vseh razpoložljivih možnosti.

V informacijski družbi je pomen neodvisnega in aktivnega državljanstva še toliko večji zaradi nevtralne informacijske tehnologije, ki državljanom pomaga pri pridobivanju podatkov in informacij, potrebnih za proces odločanja. S pomočjo digitalnih medijev in tehnologij državljan sodeluje v družbi, izraža svoje mnenje in sodeluje v javni razpravi o različnih temah.

Dogaja se demokratizacija in banalizacija medijskega prostora z uvajanjem participativnih medijev, kjer je meja med občinstvom in ustvarjalcem vsebin zabrisana, tako da ni več jasno, kdo pripravlja novice in kdo jih uporablja.

Zamegljena meja je oživila idejo medijske pismenosti, ki se običajno opredeljuje kot tehnične, kognitivne, socialne, državljanske in ustvarjalne sposobnosti, ki nam omogočajo dostop in kritično razumevanje medijev ter interakcijo z njimi, vendar se to v digitalni družbi pogosto zamenjuje za digitalno pismenost, ki je opredeljena kot samozavestna in kritična uporaba tehnologije informacijske družbe (IST) za delo, prosti čas, učenje in komunikacijo.

Pomanjkanje poudarka na kritičnem poudarjanju množičnih medijev kot četrte veje oblasti in premik k potrošniškem razumevanju medijskih vsebin in medijskih tehnologij povzročata težave pri razvijanju kritičnega razumevanja medijske vsebine in spodbujata pasivizacijo državljanov.

Lenart J. Kučić bi v prispevku z naslovom Svoboda lažnega govora spregovoril o družbenih omrežjih in drugih novih komunikacijskih sredstvih, ki so močno razširila komunikacijske možnosti posameznika. Ostaja pa vprašanje, kakšna je narava posredovane komunikacije. Vsekakor ni zasebna, ker ves komunikacijski promet stalno spremljajo in analizirajo lastniki komunikacijskih platform in država: njene policijske in obveščevalne agencije. Prav tako ni popolnoma javna, saj so komunikacijski kanali odprti samo za uporabnike spletnih storitev in so omejeni s pogoji lastnikov. Tudi kakovost razprav je vprašljiva, saj se večina komunikacij odvija v zaprtih

krogih »echo zbornice« (ali »filtrirnih mehurčkovi«), kjer so uporabniki izpostavljeni le sebi kompatibilnim osebam in mnenjem. Poleg tega je predsedniška kampanja v ZDA leta 2016 pokazala, da so družbena omrežja zelo učinkovita orodja za širjenje »ponarejenih novic«, propagande in sovražnega govora.

Prvi referent na posvetovanju je bil **Martyn Wade** z IFLE, njene komisije FAIFE (Freedom of Access to Information and Freedom of Expression). Predstavil je delo IFLE in knjižnic v povezavi s pojavom lažnih novic. Omenil je na stališče IFLE glede vloge knjižnic pri razvoju digitalne pismenosti in potrebne podpore deležnikov (vlad, šol, univerz, podjetij), objavljeno je kot IFLA Statement on Digital Literacy (<https://www.ifla.org/publications/node/11586>). Opozoril je na poročilo London School of Economics, ki glede sedanjega stanja v medijskem prostoru izpostavlja zaskrbljenost glede zmede, cinizma, fragmentacije, neodgovornosti in apatije (Tackling ..., B. I.). Omenil je delo knjižnic, ki pripravljajo vodiče za prepoznavanje lažnih novic, kot sta University of Indiana East (<https://iue.libguides.com/fakenews>) in Sheffield University Library (http://www.librarydevelopment.group.shef.ac.uk/storyline/questioning/fake_news_game/fake_news_game%20-%20Storyline%20output/story.html) ter ameriške splošne knjižnice. Opozoril je tudi na članek avtorja Sullivana, v katerem kritično in poglobljeno obravnava pojav lažnih novic in možne pristope knjižničarske stroke k tej problematiki (Sullivan, 2018). V zaključku referata je predstavil še stališče IFLE do lažnih novic »IFLA Statement on Fake News« (<https://www.ifla.org/publications/node/67341>), ki govori o vlogi knjižnic ter vsebuje tudi priporočila za vlade in članice IFLE.

Ostali referenti so bili iz Hrvaške in iz Bosne in Hercegovine.

Tomislav Levak (Akademija za umetnost in kulturo v Osijeku) je v referatu z naslovom: Ni vsaka lažna informacija lažna novica: kako prepoznati in se zaščititi pred lažnimi novicami povzel zgodovino pojava lažnih novic. 40 %

uporabnikov interneta širi lažne novice, ker jih vidijo na prijateljevi časovnici. Poudaril je še, da na študij pridejo medijsko nepismeni mladi.

Z Univerze v Sarajevu sta **Mario Hibert** in **Feda Kulenović** predstavila referat »Stroj in kurikulum«. Spregovorila sta o pomenu kritičnega bibliotekarstva in učinkih tehnologije na družbo. Opozorila sta na pomanjkanje medijske pismenosti med državljani in ravno tako med bibliotekarji. Tehnologija ne sledi kulturi toliko, kolikor kultura sledi tehnologiji. Vpliv tehnologije na družbo je zelo velik.

»Knjižnice v času post-resnice: etične in epistemološke dileme« je naslov referata **Sonje Špiranec**, s Filozofske fakultete vseučilišča v Zagrebu. V njem je spregovorila o tem, kako algoritmi ščitijo pred neugodnimi informacijami. Da obstajajo tehnološke rešitve za zaščito pred lažnimi novicami, vendar sta zelo pomembni informacijska in medijska pismenost, ki sta dve od petih obramb proti lažnim novicam. Poudarila je, da imajo knjižnice pri tem zahtevno vlogo, saj so znamke, ki so vredne zaupanja in spoštovanja. Treba bo drugače osmisliti informacijsko pismenost, več časa posvetiti vrednotenju informacij – iskanju izvora le-teh, trditvam, kritičnemu poznavanju digitalnega sveta, lastni informacijski interakciji.

Feda Kulenović je predstavil program podpore medijem na Balkanu v državah bivše Jugoslavije, ki niso članice Evropske unije. Poudaril je, da kot bibliotekar ureja novinarski portal BALKANMEDIA.ORG 12 medijskih hiš iz BiH, Črne Gore, Kosova, Makedonije, Srbije. Predstavil je svoj pogled na bibliotekarja prihodnosti, ki razmišlja o povezavah, ne o zbirki, je glasen, promovira svojo dejavnost, komunicira z ljudmi, vpliva na družbo in je družbeno

odgovoren. Znati mora najti ravnotežje med tehnologijo, družbenim kontekstom, interpretacijo znanja in prepoznavati potrebe uporabnika. Družbo kreira s pomočjo tehnologije. Bibliotekarji opolnomočijo uporabnika s pomočjo strateških partnerstev in prenašanjem znanja.

Zanimiv je bil še prispevek **Resnica ali laž – pomen učenja veččin informacijske pismenosti otrok in mladine** avtoric Alice Kolarić, Mestna knjižnica Rijeka, Alke Stropnik, Knjižnice mesta Zagreba in Vjerske Štivic, Splošne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar, ki so predstavile primer učenja informacijske pismenosti z izdelavo spletnih strani po vzoru anglosaksonskih knjižnic.

Snježana Ercegovac, Asja Grgić i Marija Turković Kordić, Knjižnice mesta Zagreba – Knjižnica Savica so predstavile **Labirint alternativnih dejstev** – problematiko lažnih novic, dezinformacij, informacijske, medijske, digitalne, računalniške pismenosti. Predstavile so delavnico, ki jo izvajajo za učence na teme: poznavanje avtorskega prava, prepoznavanje pravih informacij in relevantnih spletnih strani ter časopisov.

Primer **Šolske knjižnice kot točka kvalitetnih virov informacij in znanja** ter gradivo za usposabljanje svojih uporabnikov - učencev v sodelovanju z učitelji s tega področja je predstavila Ana Sudarević iz Osnovne šole Dubovac, Karlovac.

IFLA je izdala plakat, kjer je v osmih preprostih korakih predstavljeno (ki temeljijo na članku FactCheck.org za leto 2016 How to Spot Fake News), kako preveriti določene novice. Plakat IFLA: <https://www.ifla.org/publications/node/11174> ●

Viri:

- Sullivan, M. C. (2018). Why librarians can't fight fake news. Journal of Library and Information Science. Vnaprejšnja elektronska objava. doi 10.1177/0961000618764258
- Tackling the information crisis: a policy framework for media system resilience. (B. I.) London: The London School of Economics and Political science. Pridobljeno 18. 1. 2018 s spletne strani <http://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/T3-Report-Tackling-the-Information-Crisis.pdf>

PREVERI DATUM

Ponatisnjene novice niso nujno aktualne.

JE TO ŠALA?

Če je novica preveč nenavadna, gre morda za šalo. Prouči portal in preveri avtorja.

OZAVESTI PREDSDODKE

Razmislí, ali tvoja prepričanja vplivajo na presojo.

VPRAŠAJ STROKOVNJAKE

Vprašaj knjižničarja ali novico preveri na portalih za preverjanje informacij.

Opismenjevanje uporabnikov v Knjižnici Makse Samsa

Katarina Škrab
Knjižnica Makse Samsa
katarina.skrab@guest.arnes.si

Knjižnica je prostor, kjer je doma znanje. Splošna knjižnica mora v skladu z Zakonom o knjižničarstvu med drugim zagotavljati za uporabnike dostop do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, prav tako pa v njene naloge sodi izobraževanje uporabnikov in informacijsko opismenjevanje. Slediti moramo razvoju nosilcev zapisov in nuditi uporabnikom dostop do tiskanega gradiva kot tudi e-gradiva. Knjižničarji se moramo vseskozi prilagajati in kar je najpomembneje izobraževati ter dopolnjevati svoje znanje. Tako zaposleni v knjižnici kot tudi naši uporabniki smo vsi vpeti v vseživljenjsko učenje. Glavni pomen osvajanja novih znanj za knjižničarje, bibliotekarje je, da bomo znali sami uporabljati novosti ter slediti njihovem razvoju. Le tako, jih bomo lahko posredovali naprej našim uporabnikom.

Knjižnica Makse Samsa deluje na območju občine Ilirska Bistrica, ki obsega 480 km², v 64 naseljih oz. 21 krajevnih skupnostih šteje 13.313 prebivalcev (SURs na dan 1. 7. 2018). V bližini knjižnice delujejo tudi številna društva (skupine s posebnimi potrebami) s katerimi sodelujemo in večja premična zbirka v Domu starejših občanov ter še 8 manjših. Knjižnica sodeluje tudi s šolami in vrtci v naši občini, in sicer imamo v občini Ilirska Bistrica 7 vrtcev, 7 osnovnih šol in gimnazijo. Od sedmih osnovnih šol je bila v letu 2018 samo ena šolska knjižnica vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem. Gimnazija pa nima svoje šolske knjižnice, zato Knjižnica Makse Samsa opravlja določene funkcije šolske knjižnice za Gimnazijo Ilirska Bistrica. V ta namen nabavljamo poučno in strokovno gradivo ter leposlovno (učbeniki, priločniki, knjige za domače branje, knjige za različna tekmovanja). Knjižnica nabavlja zlasti tisto gradivo, ki je namenjeno dijakom in zaposlenim za potrebe izobraževalnega procesa.

Uporabnike izobražujemo, informacijsko opismenjemo v sklopu rednih projektov

■ Udeležencem smo podrobneje predstavili Kamro, EBSCOhost, dLib in Biblos.

kot so: Ure pravljic in Zajček Maksu za predšolske otroke, Rastem s knjigo in Tkanje vezi s Sončkom za osnovnošolce, Rastem s knjigo za srednješolce ter Širimo obzorja in Računalnik nas zblizuje za odrasle. Seveda pa ne smemo pozabiti, da zaposleni v knjižnicah, na informacijskih in izposojevalnih pultih vsakodnevno opismenjemo naše uporabnike.

Knjižnice nudimo svojim uporabnikom vedno več vsebin dostopnih preko interneta. To je lahko izbor brezplačnih podatkovnih zbirk (Projekt Gutenberg, Europeana, dLib, Dobreknjige.si, Kamra ...) ali pa podatkovne zbirke, ki jih knjižnice nabavimo v okviru območne službe za naše uporabnike in so dostopne samo za aktivne člane z geslom Moja knjižnica oz. Moj COBISS (SSKJ, Pressreader, EBSCOhost ...), na voljo pa je tudi izposoja e-knjig v eknjižnici Biblos.

Od konca leta 2013 je uporabnikom na voljo tudi mobilna aplikacija mCOBISS. V Knjižnici Makse Samsa od začetka leta 2018 uporabnikom pospešeno promoviramo mobilno aplikacijo z namenom uporabe e-izkaznice, saj smo v tem letu nabavili čitalnike, ki lahko odčitajo izkaznico z mobilne naprave. V drugi polovici leta 2016 je oživela posodobljena spletna aplikacija platforme COBISS+, vsebinska in stilna podoba pa konec leta 2018. Številni uporabniki so v knjižnici izrazili svoje mnenje, da se ne morejo navaditi na posodobljeno aplikacijo. Ker v bistriški knjižnici žal nimamo na voljo računalniške učilnice, kjer bi lahko pripravili izobraževanja za uporabnike, izvedemo

Povratne informacije, ki smo jih pridobili z anonimno anketo, nam pričajo o tem, da je bilo takšno predavanje nujno potrebno, saj so zaposleni na šolah v Občini Ilirska Bistrica zelo slabo obveščeni o storitvah dostopnih preko spleta, ki jim jih nudi domača knjižnica in knjižnice na splošno.

veliko individualnih ur z uporabniki. Izobražujemo jih tako za uporabo spletne aplikacije COBISS+ kot tudi za uporabo mobilne aplikacije mCOBISS.

V želji, da se približamo našim uporabnikom, da jim predstavimo novosti, smo pripravili predavanje z naslovom Predstavitev Knjižnice Makse Samsa in njenih storitev s poudarkom na e-virih. Predavanje smo ponudili zaposlenim na osnovnih šolah v naši občini. Na našo ponudbo so se takoj odzvale 4 šole, z eno šolo moramo še dogovoriti termin. Ena šola nam ni nič dogovorila, ena šola pa je odgovorila, da jih naša ponudba ne zanima. Vnaprej smo se s šolskimi knjižničarkami dogovorili, glede vsebine predavanja in seveda za pomoč pri organizaciji predavanja na šoli. Izvedli smo ga, ko je na šoli potekala konferenca, najprej je bilo predavanje, nato so učitelji nadaljevali tekoče delo konference.

Predavanje je vsebovalo naslednje vsebine: predstavitev Knjižnice Makse Samsa in njenih storitev, vrste knjižničnega gradiva s poudarkom na e-virih in dostopom do e-virov, domoznanski oddelek KMS, COBISS+ in storitev Moj COBISS. Udeležencem smo podrobneje predstavili Kamro, EBSCOhost, dLib in Biblos. Udeležilo se ga je 59 zaposlenih in ob zaključku so izpolnili anonimno anketo, ki nam je podala povratne informacije.

Povratne informacije, ki smo jih pridobili z anonimno anketo, nam pričajo o tem, da je bilo takšno predavanje nujno potrebno, saj so zaposleni na šolah v Občini Ilirska Bistrica zelo slabo obveščeni o storitvah dostopnih preko spleta, ki jim jih nudi

Anketa je vsebovala 4 enostavna vprašanja.

1 Menite, da je bila današnja predstavitev uporabna? Vsi udeleženci so odgovorili z DA.

2 Ste na predstavitvi izvedeli kaj novega, kar vam še ni bilo znano? Ponovno so vsi udeleženci odgovorili z DA.

3 Če ste na drugo vprašanje odgovorili z DA, napišite prosim, kaj je bilo tisto, za kar ste prvič slišali, kaj je bilo novo za vas? Pri tem vprašanju smo dobili zanimive odgovore, o katerih bo potrebno vnaprej razmisliti. Večina udeležencev je namreč odgovorila, da so se prvič seznanili s portalom Kamra, digitalno knjižnico dLib, Biblosom ter s podatkovno zbirko EBSCOhost. Več kot polovica udeležencev pa je prvič slišala za storitev Moja knjižnica – Moj COBISS.

4 Bi vas v prihodnosti zanimalo še kakšno takšno predavanje iz Knjižnice Makse Samsa – novosti? Vsi udeleženci so odgovorili pritrdilno.

domača knjižnica in knjižnice na splošno. Če razmišljamo naprej, kje tiči vzrok za takšno stanje, kdo je zatajil? V prvi vrsti so tukaj šolski knjižničarji in njihovo podajanje informacij zaposlenim na šolah. Moramo se tudi vprašati kako velike so te šolske knjižnice, kdo vodi šolsko knjižnico, ali je to bibliotekar ali učitelj, ki dopolnjuje svojo delovno obveznost v knjižnici in navsezadnje ali je šolska knjižnica vključena v sistem COBISS. En korak naprej, pri rešitvi te problematike predstavlja vključitev vseh šolskih knjižnic v nacionalni vzajemni bibliografski sistem. Namreč po zakonu se morajo vse šolske knjižnice do konca leta 2018 vključiti v sistem COBISS (ZKnj-1A) (Uradni list RS, št. 92/2015). Sicer pa je tudi na nas, splošnih knjižnicah, del odgovornosti. Žal je tam zunaj še vedno velika večina ljudi, ki poznajo samo osnovne storitve knjižnice in to je izposoja knjig na dom. Za ostale storitve pa ne vedo, zato se moramo v knjižnicah še bolj potruditi in jih aktivno promovirati. V Knjižnici Makse

Samsa bomo zato tudi vnaprej pripravljali predavanja za odrasle po šolah in drugih ustanovah. ●

Ne sodi knjige po plātnicah, spoznaj jo v Živi knjižnici

Nina Svetelj
Mestna knjižnica Kranj
nina.svetelj@mkk.si

Ljudje v vsakdanjem življenju stvarjem dodeljujemo različne oznake, da si s tem olajšamo naše pojmovanje sveta. To je razumljivo. Problematično pa postane, ker ne preverjamo dejstev, ki se za temi oznakami skrivajo. Naš svet postane podvržen predsodkom, ki pogosto nimajo teže.

Predsodkom smo pogosto podvrženi tudi sami. Le kdo še ni slišal za sitnega, mrkogledega knjižničarja, ki pogled iznad knjige dvigne le zato, da te opozori na to ali ono kršitev? Da o knjižničarkah z debelimi očali, plisiranim krilom in lasmi, spetimi v figo, sploh ne govorimo.

Zelo učinkovita metoda razbijanja predsodkov je spoznavanje drugačnega sveta, skozi pogovor z osebo, ki v tem svetu živi. Vendar se ljudje o tovrstnih temah, ki so pogosto tudi boleče, ne pogovarjamo ob

naključnih srečanjih. V ta namen so si na Danskem izmislili Živo knjižnico, ki nudi varen prostor za dialog.

Prvo Živo knjižnico ali "Menneskebiblioteket", kot se ji reče v izvornem jeziku, so pripravili v Danskem Københavnu, pomladi leta 2000. Trajala je štiri dni po osem ur. Na voljo je bilo 50 različnih živih knjig. Dogodek je obiskalo več kot tisoč ljudi, kar je povsem presenetilo organizatorje. Spoznali so, da so naredili zelo dober koncept, ki ga morajo razširiti izven meja svo-

■ Zelo učinkovita metoda razbijanja predsodkov je spoznavanje drugačnega sveta, skozi pogovor z osebo, ki v tem svetu živi. Foto: Tanja Mladenovič

jega mesta. Odločili so se, da bodo poiskali tudi druge organizatorje, ki bodo z Živo knjižnico širili pozitivno sporočilo po svetu.

V ozadju organiziranja vedno obstaja strah, da se ljudje ne bodo želeli udeležiti tovrstnega dogodka. Izkušnje pa so pokazale ne le, da radi pridejo, ampak da se med samim dogodkom med seboj povežejo tudi žive knjige. Ko zaslediš neobremenjeno kramljanje med katoliško redovnico in »gejem«, veš, da je bil namen razbijanja predsodkov dosežen.

Živa knjižnica je delavnica, kjer so bralcem na voljo »žive knjige« - ljudje z zgodbami, ki so pogosto podvržene različnim predsodkom in obsojanjem. »Žive knjige« niso predstavljene z imeni in priimki, ampak le s predsodki, ki se nanje nanašajo.

Cilji projekta Žive knjižnice v Sloveniji so:

- izpostaviti stereotype in predsodke, značilne za posamezno družbo in njihove negativne posledice,
- omogočiti oseben stik z različnostjo v varnem prostoru,
- ozaveščati o položaju družbeno stigmatiziranih skupin,
- spodbujati dialog, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic,
- problematizirati in izpostaviti vsakdanjo realnost pripadnic in pripadnikov družbeno stigmatiziranih skupin (ženske, Romi, istospolno usmerjeni...),
- spodbujati konstruktiven ter produktiven dialog med različnimi partnerji, ki sestavljajo civilno družbo.

Kaj ima Živa knjižnica skupnega z običajno knjižnico:

- knjige se izposojajo le za določen čas,
- izposoje posamezne knjige je možno podaljšati,
- knjige moraš vrniti nepoškodovane,
- knjig ne sodiš po platnicah.

Živa knjižnica je delavnica, kjer so bralcem na voljo »žive knjige« - ljudje z zgodbami, ki so pogosto podvržene različnim predsodkom in obsojanjem. »Žive knjige« niso predstavljene z imeni in priimki, ampak le s predsodki, ki se nanje nanašajo. Skozi iskren dialog se »žive knjige« spoznajo s svojimi bralci in zelo pogosto spoznanje je, da različnost ni nujno kriterij

ločevanja in postavljanja zidov, ampak celo povezovanja.

V Mestni knjižnici Kranj se je Žive knjižnice vsakič udeležilo več obiskovalcev, kot smo sprva pričakovali in zato jo v naš program redno vključujemo vsako leto. Knjižnica, kot javna ustanova, predstavlja nevtralnno in varno okolje, kamor običajno

zahaja veliko ljudi. Nekateri med njimi so k dogodku pristopili z rahlo tremo, vendar je ta hitro minila in le redki so ostali pri enem »branju«. Med živimi knjigami so bili ljudje, skriti pod različnimi profili: avtoštoparski rekorder, taboriščnica v Auschwitzu, duhovnik, transspolna oseba, bivši izgnanec, Albanec, gej, tujka, eksorcist, temnopolta oseba, najstarejši živeči olimpijec, gluho slepa oseba, ozdravljeni alkoholik, lezbijka, redovnica, ozdravljeni zasvojenec, bivši samomorilec, oče avtističnega otroka, novinarka časopisa Slovenske novice ... In še mnogi drugi. Vsak s svojo zgodbo vredno branja. Prirčni pogovori, ki se razvijejo med policami, ustvarjajo nalezljivo prijetno atmosfero, ki traja in traja še dneve po dogodku.

Knjižnice imamo v svojem poslanstvu opredeljeno ustvarjanje ter podpiranje dialoga med različnimi ljudmi in kulturami in le kje bi bilo bolje začeti kot prav pri posameznikih. ●

Viri

- <http://humanlibrary.org/>
- <http://www.legebitra.si/>

V družbi Janeza Škofa podelili bralno značko za odrasle

Bojana Medle

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
Bojana.Medle@nm.sik.si

Novomeška knjižnica je že deseto leto zapored podelila nagrade za uspešno opravljeno bralno značko za odrasle. Novost letošnje bralne značke je bila, da so morali bralci poleg tega, da so prebrali najmanj pet knjig s seznama z izbrano literaturo, odgovoriti na vprašanja, povezana z vsebino prebrane knjige. Rdeča nit knjižnega seznama je bila tokrat umetnost. Med drugim so bralce ganile zgodbe o pogumu in vztrajnosti na umetnikovi poti, dotaknile so se jih zgodbe, pričujoče o čudežih, ki jih v kaosu druge svetovne vojne zmoreta uresničiti le glasba in brezmejna otroška volja, izvedeli so, da lahko iz starih kavčev izdelamo naravnost čudovite violine, iskali ukradeno Gauguinovo sliko in skrivnostnega pevca tanga ter se učili zbirati in krasti dobre ideje, da bi našli svoj stil.

Vsaj 145 posameznikov je letos zavzeto bralo in v knjigah iskalo odgovore na številna življenjska vprašanja. Za uspešno opravljeno bralno značko so prejeli knjižno kazalko z njihovim imenom in knjižno nagrado ter se udeležili pogovorne večera z Janezom Škofom, ki jim je ob koncu dogodka podelil nagrade.

Gledališki ustvarjalec, harmonikar in pevec ter aktualni prejemnik Borštnikovega

prstana za življenjsko delo Janez Škof je trenutno angažiran v desetih predstavah. »Mogoče se z leti zgodi, da misliš, da moraš delati več,« se je pošalil. Dolgčas se sicer boji, je pa tudi res, da mu je malokrat dolgčas. Na odru se vsakič malo »zaljubi«, vsekakor pa igra zanj ni pretvarjanje, da si nekdo drug. »Za igro se mi zdi pomembno, da na odru meditiraš.« Meni, da so ženske boljše igralko kot moški, ker imajo v sebi več »histeričnega«. Sicer pa

je zanj na odru izmed vseh čustev najtežje odigrati jezo.

V mladosti je ogromno prebral, danes pa mu za branje zmanjkuje časa. Afiniteto do poezije je dobil, ko je na akademiji slišal recitirati Štefko Drolc Prešernov Krst pri Savici. Ne sodi med ljudi, ki bi si zapisovali dogodke iz svojega življenja, tako da svoje avtobiografije ne načrtuje. Mu pa na misel ves čas prihajajo asociacije, še pri sodukujih. Posebno mesto v njegovem življenju ima glasba, a se je v odločilnem trenutku raje odločil za gledališče. Kljub temu pa so obiskovalci lahko uživali ob skladbah, s katerimi je še dodatno obogatil podelitev bralne značke za odrasle v novomeški knjižnici. ●

Otroška srečanja s knjigami ...

Urša Pajk
 Narodni muzej Slovenije
 urska.pajk@nms.si

Se še spominjate svojega prvega srečanja s knjigo? Eni za svoj prvi stik s knjižno prijateljico štejejo že dotik knjižnih hrbtov ali otroško listanje oziroma igranje z naključno izbranko, drugi poslušanje zgodbic, ki jim jih je bližnji bral na primer za lahko noč ali popoldansko uspavanje, tretji pa so prepričani, da je pravo, pristno in prvo srečanje samo tisto, ko na glas ali tiho sam prebereš prvo besedo.

Kakor koli že naša generacija je že dolgo med pravimi bralci. Nekateri se spominjamo svojih prvih slikanic, posameznih pravljic, ki so nam jih brali starši ter sorodniki, in svoje prve knjige, ki smo jo prebrali od prve do zadnje črke. Berila in učbeniki tu ne štejejo, saj smo jih vzeli bolj za orodja oziroma mostove do »pravih« tiskanih stvaritev. Pogosto te domače okolje zaznamuje in vzbudi ljubezen do branja, kupovanja in izposojanja knjig. Pozneje tudi šola in prijatelji. Velikokrat zagreti bralci prenesejo svojo vnemo tudi na podmladek. Strast, spoštovanje in zanimanje za zgodbe, ki jih za svojimi zanimivimi in pisanimi naslovnici skrivajo različne knjižne izdaje, mi je v prvi vrsti vzbudila mama. Že v zgodnjem otroštvu me je v Pionirsko knjižnico vodila na ure pravljic, kjer so pred našimi otroškimi očmi oživele različni liki ... Nesrečne čaravnice, zakleti gradovi, strašni razbojniki, gozdne živali, nabriti škratje, osamljeni principi in še mnogo drugih. Vsak od nas radovednih poslušalcev je imel svojega najljubšega junaka. Kmalu so pisatelj, ilustrator in knjižničar zame postali eni od najpomembnejših poklicev na svetu. Spominjam se tudi tega, da sva šli vsak petek v mesto in vedno je sebi ali meni kupila knjigo. Potem sva se usedli v eno izmed ljubljanskih slaščičarn, listali, se pogovarjali in si privoščili kakšen sladek

pribojšek. Vsaka petkova tortica ali kolaček je imela tudi okus po novi zgodbici. Vedno sva na podoben način praznovali Prešernov, mamin in moj rojstni dan. Knjižne izdaje so postale pomemben del mojega otroškega življenja in knjižne police so postajale vse bolj polne. Lahko bi rekli, da otroke zaznamujejo knjižni liki, tisti najljubši, ki jim vzbujajo simpatijo, in tisti drugi, s katerimi se ne morejo poistovetiti. Z enimi se skupaj jočejo, z drugimi se veselijo, ko s svojo močjo premagajo hudobno vilo, na tretje pa so včasih jezni, ker zaradi neiznajdljivosti izgubijo kraljestvo, konja in še klobuk. Včasih jih bolj od tistih s srečnim koncem, privabljajo pravljice s tragičnim nadihom, čeprav jim izvabijo solze iz oči. Sama sem vedno znova prosila, da se mi bere *Deklico z vžigalicami*, saj sem upala, da se bo nesrečnici enkrat le nasmehnila sreča in jo bo prijazna družina povabila v topel dom, za obloženo mizo, k lepim stvarim in ji ne bo treba pokuriti vseh vžigalic, da bi si začasno ogrela prste. Po Andersenu se mi je vedno prilegla še kakšna pravljica s srečnim koncem, saj so bile potem otroške sanje dosti bolj sladke in sen mirnejši. Velikokrat se zgodi, da novi mladi bralci po lastnem navdihu izberejo napačno čtivo, ki mu še niso dorasli. Tu in tam se v takih primerih zgodi, da se nekaterim za nekaj časa branje priskuti ali pa jih zgodba

prestraši in vzbudi preveč vprašanj, na katera si ne znajo odgovoriti. Takrat je prikladno, če jim na pomoč priskočimo odrasli in jim pomagamo razrešiti dileme. Med šolarji je kar nekaj takih, ki so bili kot otroci odlični in odzivni poslušalci, ko pa naj bi sami pričeli z branjem, pa so imeli nemalo težav. Strah pred neuspehom, trema pred sošolci in preveliko strahospoštovanje do učitelja/učiteljice. Strogost, disciplina ali siljenje k sestavljanju črk je vse skupaj samo še poslabšalo. Pri premagovanju tegob so nekaterim pomagali prav v knjižnici. Prijetno vzdušje v otroškem kotičku, prisotnost igrač, prijazni knjižničar/knjižničarka, druženje z drugimi sotrpini s podobnimi težavami. V nekaterih knjižnicah so vpeljali celo branje v prisotnosti šolanega psa. Mladi bralci so se ob živali sprostili in pozabili na vse strahove.

Pri vpeljevanju otrok v svet književnosti je pomemben pravi izbor gradiva. Poleg zbranih Grimmovih ter Slovenskih pripovedk in avtorskih Andersenovih pravljic, so naši generaciji polepšali večere *Maček Muri*, *Muca copatarica*, *Sapramiška*, *Pekarna Mišmaš*, *Šivilja in škarjice*, *Moj dežnik je lahko balon*, *Moj prijatelj Piki Jakob*, *Pika nogavička*. Še vedno se najmlajši navdušujejo nad domačimi in tujimi klasikami, seveda pa nastajajo vedno nove zgodbe in tudi pesmice. V zadnjem času so se otrokom priljubili Andrej Rozman Roza, Anja Štefan, Jana Bauer, Cvetka Sokolov, Desa Muck in drugi. Lepo je, če odrasli in najmlajši spoznajo najprej slovenske pisce ter ilustratorje in šele potem tuje. Knjižni sejmi in knjižnice so pravi naslovi za

Med nepreglednim številom najrazličnejših igrač in igral starši včasih pozabijo na to, kako lep dar je ravno knjiga. Naj bo za rojstni dan, novo leto, kot nagrada za marljivost ali tolažba ob boleznih. Pri vzgoji in odraščanju ima več vlog – didaktično, zabavno in estetsko.

predstavitev knjižnih novosti in seveda tudi mladih še neveljavljenih avtorjev. Seveda so staršem, učiteljem in vzgojiteljem v veliko pomoč svetovni splet, tiskane zloženke oziroma najrazličnejši propagandni material, ampak nič ni boljšega od pristnega stika s knjigo ali ustvarjalcem. Seveda se matere in očetje v poplavi najrazličnejšega otroškega in mladinskega branja lahko izgubijo, ampak tukaj jim moramo na pomoč priskočiti knjižničarji in svetovalci v knjigarnah. Nekatere založbe ponujajo cenejše in tudi bolj cenene izdaje knjig za najmlajše, ampak bolje je izbrati kakovostnejšo knjižno prijateljico. Taka bo s svojimi dobrimi ilustracijami vzbudila v otroku estetski čut, s svojo zgodbo nadgrajevala otroško domišljijo in izobraževala. Ob vsem tem se zastavlja vprašanje, kakšno vlogo imajo bralniki oziroma elektronske knjige... Naj se otroci najprej srečajo s tiskanimi zapisi, šele pozneje z elektronskimi? Veliko pedagogov, socialnih delavcev, psihologov in knjižničarjev bo potrdilo, da naj najmlajši najprej spoznajo knjižne izdaje, to srečanje bo namreč bolj prvinško in pristno, saj bo med šolanjem še dovolj časa za virtualni pristop k branju in učenju.

Spregovorimo še o darilih... Med nepreglednim številom najrazličnejših igrač in igral starši včasih pozabijo na to, kako lep dar je ravno knjiga. Naj bo za rojstni dan, novo leto, kot nagrada za marljivost ali tolažba ob boleznih. Pri vzgoji in odraščanju ima več vlog – didaktično, zabavno in estetsko. Premajhno stanovanje nikakor ne more biti izgovor za to, da ne kupujemo knjig. Vedno jih lahko podarimo,

zamenjamo ali celo prodamo. Tiski naj bi krožili med ljudmi in izmenjali čim več naslovov, tako bodo bogatili veliko otroških in odraslih življenj. Če v otroku vzbudimo zanimanje za knjige že v najzgodnejšem otroštvu, bo ta navezanost ostala vse življenje. Kmalu bodo odkrili, da s knjižno prijateljico nikoli niso sami in osamljeni, seveda pa je še lepše deliti svoje vtise z drugimi. Zimski čas s seboj prinese zgodnji mrak, hladne dni in veliko megle, zato se ga da s pridom izkoristiti za branje. Namesto, da bi pozne popoldneve preživljali vsak za svojim računalnikom ali v svojem kotu s pametnim telefonom v rokah, se lahko vsi družinski člani zberejo v dnevnem prostoru pri poslušanju pravljic, basni ali povesti. Če je družina velika, naj bo vsak dan eden določen za bralca, najmlajši pa naj samo poslušajo in se pozneje vključijo v pogovor o prebranem. To je aktivno preživljanje prostega časa v družinskem krogu. Glasbeno navdahnjene družine lahko berejo pesmi in jih ob spremljavi instrumentov tudi zapojejo. Zelo izvirno pa je, da družinski člani sami izdelajo knjigo. Eden sestavi zanimivo zgodbo, drugi jo obogati z ilustracijami, tretji jo zveže, da dobi pravo obliko. Manj spretnim bodo zopet pomagali knjižničarji, saj nekatere knjižnice ponujajo tudi tovrstne delavnice. V današnjem hitrem, digitalnem in potrošniškem svetu, je včasih potrebno vložiti kar veliko energije, da se najmlajšim bolj od videoigric in risank prikupijo knjižne prijateljice. Vsi odrasli, nasploh pa knjižničarji in pedagogi, imamo nalogo širiti bralno kulturo, bralne navade, pismenost ter ljubezen do knjig in slovenske kulture. Najprej moramo seveda sami

veliko brati in slediti knjižnim novitetam, da jih bomo pozneje znali predstaviti tudi najmlajšim. Naše poslanstvo je investiranje v mlade rodove, saj je prihodnost zagotovljena v knjigah, knjižnicah in mladih knjižnih navdušencih... ●

Proaktivnost – serijsko

Intervju z dr. Alenko Kavčič-Čolić in dr. Gorazdom Vodebom

Mojca Trtnik

Narodna in univerzitetna knjižnica
Mojca.Trtnik@nuk.uni-lj.si

Alenka, bila si vodja skupine, ki je pripravila nove strokovne standarde za specialne knjižnice za desetletno obdobje od 2018 do 2028. Obsežno delo je za vami, kajne? Na kakšen način ste organizirali delo, ki je, predvidevam, skupek več deležnikov?

Po *Smernicah za oblikovanje, sprejem, spremljanje, spreminjanje in preklic področnih strokovnih priporočil (strokovnih standardov)*, ki jih je leta 2012 sprejel Nacionalni svet za knjižnično dejavnost (NSKD), »NSKD poveri NUK [Narodni in univerzitetni knjižnici] oblikovanje predloga sestave delovne skupine. Ravnatelj/ica NUK izmed strokovnjakov NUK s področja določene vrste knjižnic izbere vodjo delovne skupine in mu da mandat za sestavo delovne skupine.« (str. 9), mi je ravnateljica NUK leta 2016 zaupala oblikovanje delovne skupine. Zavedala sem se, da bo naloga zahtevna, predvsem zaradi velike raznolikosti specialnih knjižnic, različnih strokovnih področij, na katerih delujejo, raznovrstnosti gradiva, ki ga hranijo in zagotavljajo različnim uporabnikom, in tudi različne stopnje razvitosti posameznih knjižnic itd.

V delovno skupino sem si želela vključiti strokovnjake iz različnih zvrsti specialnih knjižnic, ki so pomembno prispevali k razvoju knjižnice, oziroma sodelovali pri povezovanju med specialnimi knjižničarji. V skladu s Smernicami lahko delovno skupino za strokovna priporočila sestavlja največ šest članov. K sodelovanju sem povabila mag. Angelo Čuk, iz Krke, Novo mesto, ki vodi informacijsko-dokumentacijsko podporo zelo uspešnega gospodarskega podjetja. Moje povabilo je sprejela tudi mag. Tjaša Obal,

bibliotekarko iz Banke Slovenije, (njena mentorica je bila Kristina Hacin), ki se je večkrat izkazala z odličnimi predlogi v okviru Izvršnega odbora Sekcije specialnih knjižnic pri ZBDS. Pridružil se nam je dr. Luka Šušteršič, predstavnik knjižnice Instituta »Jožef Stefan«, ki sodi med najuspešnejše slovenske raziskovalne ustanove. V delovni skupini so bili tudi Igor Zemljič, zaposlen v knjižnici Inštituta za novejšo zgodovino (več mandatov je bil tudi predsednik Sekcije specialnih knjižnic pri ZBDS), Maja Vavtar iz Centralne pravosodne knjižnice, ki je bila v času sestave delovne skupine predsednica Sekcije specialnih knjižnic pri ZBDS ter mag. Helena Pečko Mlekuš, sedaj že upokojena sodelavka NUK-a, ki je tudi v preteklosti sodelovala pri izoblikovanju prejšnjih standardov za specialne knjižnice. Prvi sestanki so bili zelo zahtevni, saj so bili člani skupine iz raznih organizacij glede na področja, na katerih delujejo in tudi z različnimi strokovnimi izkušnjami. Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je skupino v prvem letu njenega delovanja pozval, naj najprej ugotovi, ali so novi standardi za specialne knjižnice potrebni, oziroma kakšni naj bi bili novi. Zato smo si naloge razdelili in pripravili skupni pregled stanja na področju strokovnih priporočil za specialne knjižnice. Uresničevanje prvih zastavljenih ciljev nas je združilo - postali smo delovna skupina v pravem pomenu. Zavedali smo se svojih razlik, a smo vendar kljub temu vedno našli skupne točke. Konec leta 2017 smo v poročilu NSKD zapisali, da so novi standardi potrebni. Zato smo se lotili nove naloge, zelo obsežne in zahtevne. Čeprav je tedanji NSKD pričakoval, da bomo z delom zaključili v enem letu, smo zanj potrebovali leto in pol. Ker so se zamenjali člani

NSKD, je bilo treba počakati do konca javne obravnave in objave končne verzije standardov. Tako so bili standardi potrjeni 26. 11. 2018.

Pri pripravi Strokovnih standardov smo sledili obliki in strukturi omenjenih Smernic. Najprej smo načrtovali standarde v dveh delih: splošni del, ki je skupen za vse specialne knjižnice, in posebni del s kazalci za posamične vrste specialnih knjižnic. V začetku leta 2017 smo izvedli raziskavo položaja specialnih knjižnic s pomočjo ankete, ki smo jo poslali 114 specialnim knjižnicam ter direktorjem njihovih matičnih organizacij; poslali smo tudi pregled literature in statistične podatke Centra za razvoj knjižnic. Od direktorjev specialnih knjižnic smo prejeli le 13 odgovorov na poslani vprašalnik, kar je zaskrbljujoče. Skupina je nato izoblikovala kazalce za različne vrste specialnih knjižnic. Ker so nas specialni knjižničarji iz Sekcije muzejskih in galerijskih knjižnic opozorili na značilnosti in pomanjkljivosti kazalcev specialnih knjižnic s področja kulture, smo v skupino povabili Katjo Kranjc iz MGML [Muzej in galerije mesta Ljubljane] ki nam je dala zelo konstruktivne pripombe in predloge.

Po analizi rezultatov raziskave smo začeli z izoblikovanjem splošnega dela besedila standardov; pri tem so nam bili v pomoč drugi standardi. Strinjali smo se, da so najbolj primerni *Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic* (2012). Čeprav naj bi bilo besedilo le okvir in sprva mišljeno kot vzorec, smo ob natančnem pregledu področja ugotovili, da imata specialne in visokošolske knjižnice veliko skupnih točk. Lahko rečemo, da je to besedilo postalo temelj, na katerem smo gradili standarde za specialne knjižnice.

■ dr. Alenka Kavčič-Čolič, je bila vodja skupine, ki je pripravila nove strokovne standarde za specialne knjižnice za desetletno obdobje od 2018 do 2028.

V mislih smo imeli tudi primerjavo med obema standardoma. Odločili smo se tudi za drugačno, bolj pragmatično strukturo (poglavja s kazalci in literaturo na desnem robu strani), za katero smo menili, da je primernejša in manj zahtevna za upravljanje.

Recenzent besedila je bil prof. dr. Primož Južnič z Oddelka za bibliotekarstvo (BINK) na Filozofski fakulteti; njegove predloge je delovna skupina tudi upoštevala. Ker bodo strokovni standardi kmalu tudi natisnjeni, načrtujemo s predsednico Sekcije specialnih knjižnic pri ZBDS, Barbaro Kavčič, organiziranje delavnic, na katerih bodo standardi tudi predstavljeni (v okviru sprejetega akcijskega načrta v izvršnem odboru Sekcije, njihovo razširjanje s pomočjo organiziranih delavnic) in sicer prvič

na Dnevu specialnih knjižnic (30. maja 2019). V dogovoru z območnimi združenji bibliotekarjev bodo predstavitve potekale tudi v različnih lokacijah Slovenije.

Na vprašanje, kako je potekala organizacija našega dela, moram odgovoriti, da zelo intenzivno. V zadnjem letu smo se srečali več kot tridesetkrat, tudi med poletnimi počitnicami, večinoma v prostem času. Pohvaliti moram vse člane delovne skupine, ki so vseskozi tvorno sodelovali in je zato končni izdelek rezultat dobrega sodelovanja. Za nasvete, izkušnje in odzive se zahvaljujemo tudi drugim specialnim knjižničarjem, ki sicer niso sodelovali v delovni skupini, med njimi Davidu Ožuri, vodji knjižnice Onkološkega inštituta ter dr. Ines Vodopivec, trenutno vodja knjižnice Nove Univerze, v preteklosti pa je bila leto dni zaposlena v knjižnici Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Zakaj pravzaprav knjižničarji še potrebujemo standarde in ali so le ti zavezujoči za specialne knjižnice?

Strokovni standardi so smernice oziroma priporočila za opravljanje dejavnosti in doseganje optimalnih rezultatov. Strokovni standardi za specialne knjižnice niso zavezujoči, so pa pomembna usmeritev za njihovo delovanje. Ko smo pripravljali standarde, je bil naš glavni namen specialnim knjižničarjem predložiti strokovna priporočila in usmeritve ter postaviti izhodišča za vrednotenje njihovega dela ter izboljšati njihov položaj pri pogajanjih z vodstvom organizacije, v kateri so zaposleni, glede organizacijskega sodelovanja, izobraževanja itd. Med odgovori na anketo so nam nekateri direktorji npr. odgovorili, da knjižničar ne potrebuje dodatnega izobraževanja, ker predpostavljajo, da dobro pozna področje svojega dela. Če je v standardih zapisano, da se mora knjižničar ne le permanentno, ampak tudi formalno izobraževati na področju knjižničarstva in informacijske znanosti ter na področju matične organizacije, je lažje zagovarjati nujnost izobraževanja. V standardih je tudi pregled dejavnosti, ki se izvajajo v specialni knjižnici. Mnogi nadrejeni si ne predstavljajo, zakaj imajo knjižnico in koliko lahko knjižničar prispeva k razvoju

organizacije, če je vključen v informacijske tokove. Velikokrat mislijo, da je knjižnica le arhiv publikacij in dokumentov ter knjižničarja dodatno obremenjujejo z administrativnimi deli. Poleg tega standardi priporočajo večje sodelovanje knjižničarjev z vodstvom.

Katere točke standarda bi izpostavila? Prinaša kakšne novosti?

Tako kot prejšnji standardi za specialne knjižnice so novi standardi odraz časa. V obdobju izoblikovanja prejšnjih standardov, v letih 1998-2000, je bilo v ospredju strateško načrtovanje informacij, informacijska podpora vodilnim delavcem itd. Raziskava specialnih knjižnic je pokazala na nekaj šibkih točk, ki smo jih želeli odpraviti s pomočjo novih standardov. Osredotočili smo se na vprašanje, kako naj s strokovnimi standardi pripomremo, da bo matična organizacija prepoznala specialno knjižnico kot pomembnega dejavnika organizacije, ki vpliva na kakovost njenega strokovnega in znanstvenega dela. Prizadevamo in želimo si, da bi bil specialnemu knjižničarju povrnjen status partnerja, enakovrednega drugim strokovnim in znanstvenim delavcem v matični organizaciji. V mnogih organizacijah je specialna knjižnica nevidna. To pomeni, da bi se moral specialni knjižničar bolj dejavno vključevati v informacijske tokove matične organizacije (sodelovati na kolegijih podjetja, se seznanjati z aktivnostmi podjetja, nuditi strokovno knjižnično in predvsem informacijsko podporo sodelavcem in podobno). Pri tem je zelo pomemben profil specialnega knjižničarja. Zanimivo je, da so v anketi specialni knjižničarji strokovna opravila s področja bibliotekarstva postavili pred vodilna in komunikacijska znanja oziroma področja delovanja matične organizacije. Za zaupanje sodelavcev in podporo vodstva je treba najprej dobro poznati njihov jezik (področje) in vedeti, kako jim predstaviti in poudariti pomen knjižnice in njeno dejavnost za razvoj organizacije. Torej, nujno je potrebno postaviti drugačne prioritete. Ne pravim, da bibliotekarska stroka ni pomembna – seveda je! Še toliko bolj, saj jo morajo specialni knjižničarji

zelo dobro obvladati, da bi opravljali kakovostne storitve. Pomembno je tudi obvladanje strokovnega področja matične organizacije in številnih drugih veščin ter znanj, ki jih s formalno izobrazbo s področja bibliotekarstva ni mogoče pridobiti: specialni knjižničarji morajo biti vsestranski, samostojni, samozavestni, zelo komunikativni, prilagodljivi in samoiniciativni.

Kakšna je/bo sodobna specialna knjižnica v naslednjem desetletju ter s kakšnim znanjem naj bo opremljen sodoben specialni knjižničar?

V 90-tih letih je veljalo prepričanje, da bi morala specialna knjižnica v organizaciji, v kateri deluje, postati avantgarda informacijsko-komunikacijske tehnologije, ker je slednja strateško pomembna za razvoj matične organizacije. Če bibliotekarja opredelimo kot informacijskega specialista, bi moral obvladovati bistvene informacijske tokove znotraj in izven matične organizacije. Da bo vodilnim delavcem in sodelavcem posredoval informacije strateškega pomena za delovanje organizacije, mora vedeti vse o pomembnih področjih delovanja matične organizacije. In seveda - izpopolnjevati mora svoje komunikacijske in druge vodilne veščine. Zavedamo se velikih razlik v stopnji razvitosti med specialnimi knjižnicami. Zato smo v strokovnih standardih ločeno dodali poglavje o značilnostih sodobnih specialnih knjižnic kot usmeritev za tiste, ki imajo priložnost za razvoj. Ocenjujem, da se bodo v naslednjih desetih letih uspešne specialne knjižnice hitro prilagajale stalno spreminjajočem se okolju, da bodo v njih delujoči knjižničarji obvladovali informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, da bodo inovativni in ponujali nove storitve, pred vsem na daljavo. Pomembna bo tudi vloga specialnega knjižničarja v raziskovalnem procesu organizacije, ki bo obvladoval in svetoval na področju odprte znanosti ter ohranjanja in objave podatkov raziskav. V organizacijah brez izrazite raziskovalne dejavnosti, bo specialna knjižnica kot pomemben vir informacij strateškega pomena za strokovno delo in razvoj matične organizacije.

V zadnjem času postaja vse pomembnejše zavedanje, kako knjižnica s svojo dejavnostjo lahko pripomore k dobrobiti in razvoju posameznikov, lokalne skupnosti in države. Je ta pomemben segment zajet tudi novih strokovnih priporočilih in standardih?

Ker je ustanovitelj specialne knjižnice organizacija, v kateri deluje, je primarna naloga knjižnice nudenje informacijske podpore strokovnemu oziroma raziskovalnemu delu matične organizacije; lahko tudi drugim, seveda, če je v interesu organizacije. Specialni knjižničar je vpet v delovno okolje svoje organizacije in z njenim razvojem posredno vpliva tudi na razvoj lokalne skupnosti in države, če je pri svojem delu zelo uspešen. Specialne knjižnice so v nekaterih okoljih edinstveni vir specializirane literature za zunanje raziskovalce in strokovnjake. V strokovnih standardih specialna knjižnica ni izolirana organizacija, je del matične organizacije in okolja, strokovnih in znanstvenih mrež itd.

S kakšnimi izzivi se bodo po vašem mnenju, v tem desetletnem obdobju, specialne knjižnice najprej soočile?

V hitro razvijajočem se času je zelo težko napovedati, kako hitro se bodo specialne knjižnice prilagodile spremembam. V desetih letih se lahko zgodi marsikaj. Kot primer naj navedem knjižničarje v raziskovalnih organizacijah, ki so odprti dostop razumeli kot priložnost in ne kot dodatno obremenitev: v svojih organizacijah so uspešnejši od knjižničarjev, ki jih to področje ni zanimalo in so ga prepustili iznajdljivosti sodelavcev - raziskovalcev. Seveda so tu še zunanji dejavniki, kot je na primer nadaljnji razvoj formalnega izobraževalnega sistema, vzajemnega kataloga, politika zaposlovanja itd. Danes imam občutek, da vzgajamo bibliotekarje, da bodo postali katalogizatorji. Glavni razlog je v tem, da delodajalci skoraj več ne zaposlujejo bibliotekarjev brez licenc za katalogizacijo. To je tako, kot če bi od vseh zdravnikov zahtevali specializacijo iz dermatologije ali od pravnikov specializacijo s področja gospodarskega prava. Bibliotekarji kot informacijski specialisti imajo velik potencial, vendar kaže, da je prednost

dobrega informacijskega strokovnjaka v matični organizaciji veliko premalo poudarjena. V zadnjih mesecih sem poslušala predstavitve mlajših magistrstov bibliotekarske in informacijske znanosti, zato verjamem, da so naši kolegi na oddelku za bibliotekarstvo (BINK) izobrazili odlične kadre, ki potrebujejo priložnost, da se dokažejo tudi v specialni knjižnici. Kot sem že omenila, vsak bibliotekar ne more biti katalogizator in obratno. Verjamem, da bodo prihodnji specialni knjižničarji uspešno razvijali specialno knjižnico v skladu z novimi strokovnimi standardi. S čim se bodo najprej soočile knjižnice? Specialni knjižničarji se morajo najprej zavedati o pomembnosti svojega dela v matični organizaciji, si postaviti višje cilje in nove prioritete. Prepričana sem, da bo med njihovimi prioritetami prizadevanje za dodelitev statusa oziroma vloge enakovrednega partnerja v matični organizaciji. Pridobivanje novih znanj in veščin sta tudi zanje ne le strokovna izbira, ampak tudi način življenja. To bo v naslednjih desetih letih najbolj pomembno.

Alenka, najlepša hvala za tvoje odgovore. Za konec pa le še informacija o tem, kje naši bralci najdejo nove strokovne standarde za specialne knjižnice?

Trenutno so Strokovni standardi za specialne knjižnice dosegljivi na straneh Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost pri Ministrstvu za kulturo: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/Standardi_SK_201801126_koncni_za_objavo.pdf.

■ **dr. Gorazd Vodeb je bil vodja skupine, ki je pripravila nova strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice za desetletno obdobje od 2018 do 2028.**

Gorazd, bil si vodja skupine, ki je pripravila nova strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice za desetletno obdobje od 2018 do 2028. Obsežno delo je za vami, kajne? Na kakšen način ste organizirali delo, ki je, predvidevam, skupek več deležnikov?

Nova strokovna priporočila so rezultat timskega dela. Člani delovne skupine so bili iz različnih okolij in vsak je prispeval svoj pogled - tako vodja krajevne knjižnice, direktorica knjižnice, profesorica s Filozofske fakultete, vodja mreže v eni največjih knjižnic, vodja nabave in obdelave v splošni knjižnici in jaz, ki delam v Centru za razvoj knjižnic v nacionalni knjižnici. Izmed opravljanega dela v sklopu priprave dokumenta bi izpostavil pregled

tujih standardov, raziskavo o doseganju Standardov za splošne knjižnice 2005-2017 in študij literature. V najbolj intenzivnem obdobju smo se sestajali vsak teden. Za vsak sestanek je bilo seveda treba pripraviti gradivo, ki smo ga na sestanku obravnavali in iskali rešitve. Kot sem že omenil, je bil končni dokument rezultat razprave in konsenza vseh članov delovne skupine.

Zakaj pravzaprav knjižničarji še potrebujemo standarde in ali so zavezujoči za splošne knjižnice?

Mislím, da so potrebni kot razvojna vizija in opora za načrtovanje ter vrednotenje knjižnične dejavnosti. Po drugi strani pa nova strokovna priporočila spodbujajo strokovno avtonomnost, inovativnost in odločitve, ki temeljijo na podatkih. Za splošne knjižnice so strokovna priporočila zavezujoča kot razvojne usmeritve, neposredno za financerje pa ne.

Katere točke standarda bi izpostavil? Prinaša kakšne novosti?

Novosti je kar veliko, vendar pa so nekatere bile nakazane že v prejšnjih standardih. Novost so knjižnične politike kot zapisan način dela splošne knjižnice na nekem področju, poudarek je na vrednotenju knjižnične zbirke, novi so načini merjenja uspešnosti, poudarjeni so elementi upravljalškega okvira, še bolj poudarjen je pomen analize okolja, nov je pojem knjižničnih vlog, pri načrtovanju zgradb in prostora so upoštevani novi mednarodni standardi, poudarjen je pomen kompetenc strokovnih delavcev itn.

Standard tudi podrobneje opredeljuje knjižnične vloge. Kaj pravzaprav so in zakaj so pomembne?

Pojem knjižničnih vlog smo prevzeli iz ameriške stroke. Knjižnična vloga opiše, s kakšnim namenom knjižnica izvaja svoje storitve, za koga - za katere skupine prebivalcev, kaj izvaja, kako ugotavlja svojo uspešnost ter kaj potrebuje za izvajanje vloge: strokovne delavce z določenimi kompetencami, kakšno knjižnično gradivo, prostore itn. Knjižnične vloge so okvir, ki pomaga knjižnici načrtovati in vrednotiti svoj program v konkretnem okolju. Po drugi strani pa knjižnične vloge širijo poslanstvo

splošne knjižnice npr. vloga Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.

V zadnjem času postaja vse pomembnejše zavedanje, kako knjižnica s svojo dejavnostjo lahko pripomore k dobrobiti in razvoju posameznikov, lokalne skupnosti in države. Je ta pomemben segment zajat tudi novih strokovnih priporočilih in standardih?

Nova strokovna priporočila in standarde lahko razumemo tudi kot izhodišče za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje prispevka splošne knjižnice k razvoju lokalne skupnosti. S proaktivnostjo smo želeli ravno poudariti aktiven odnos knjižnice do okolja, knjižnico kot dejavnika pozitivnih sprememb v lokalni skupnosti, kakor je zapisano v IFLA/UNESCO smernicah za splošne knjižnice.

Tvoja narava dela (Gorazd je zaposlen v Centru za razvoj knjižnic - CeZaR pri NUK) ti omogoča dober vpogled v razvoj in delo slovenskih splošnih knjižnic. Kaj meniš - s katerimi izzivi se bodo v tem desetletnem obdobju, splošne knjižnice najprej soočile?

Ravno v tem obdobju potekajo delavnice, na katerih strokovni delavci v splošnih knjižnicah razpravljajo o izzivih, ki jih zastavljajo nova strokovna priporočila. Rezultat delavnic bo pregled izzivov in ukrepov. Sam mislim, da izzive predstavlja izgradnja kompetenc, analiza okolja, novi načini merjenja uspešnosti.

Gorazd, najlepša hvala za tvoje odgovore. Za konec pa le še informacija o tem, kje naši bralci najdejo nova strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice?

Nova strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice so objavljena na spletnih straneh Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost (http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava_P.pdf), Zveza bibliotekarskih društev Slovenije pa pripravlja izdajo v tiskani obliki. ●

Lepota knjige

Meta Kojc

Narodna in univerzitetna knjižnica
meta.kojc@nuk.uni-lj.si

Zakaj je v 21. stoletju, v krasnem novem svetu digitalizacije in elektronskih bralnikov, treba razmišljati o lepoti in obliki knjige – objekta? Zakaj je nujno postavljati razstave in na njih izpostavljati knjigo in njeno lepoto, se pogovarjati o knjižnem oblikovanju in vzpodbujati razmislek o knjigi kot objektu, estetskem in duhovnem predmetu, ki nas ne osmišlja samo z vsebino, ampak tudi s svojo lepoto?

Knjiga je danes dostopnejša, kot je bila kadarkoli prej v zgodovini, kar je seveda izvrstno dejstvo, saj njena prisotnost povečuje kulturno zmogljivost skupnosti. V času izginjanja klasičnih tiskanih medijev postaja edino pribežališče skrbno negovanega jezika, zato je še posebej pomembno, da se zavedamo tudi njene materialne in oblikovne vloge v odnosu do besedila. Nobeno besedilo ne obstaja samo po sebi, potrebuje fizično podlago, ki omogoča, da ga beremo. Razumevanje zapisane besede je vsaj delno odvisno od oblik, v katerih pride do nas. Oblika in materialnost knjige nas največkrat nagovarjata na nezavedni ravni, kljub temu da jo ravno ti dve kvaliteti delata drugačno od mlajše sestre, e-knjige.

Upam si trditi, da le malo bralcev med držanjem knjige v rokah, razmišlja o nevidni umetnosti, knjižnem oblikovanju, ter ozavešča napor in premislek, ki je bil vložen v to, da je tekst postal knjiga. Za navidezno preprostim predmetom stoji obsežno znanje o materialih, iz katerih je izdelana, oblikah črk, njihovi postavitvi na dvodimenzionalno površino, mehaniki odpiranja ter tehnikah vezave in povezave knjižnega bloka in platnic. V današnji knjižni produkciji, obremenjeni s krčenjem stroškov predvsem na račun

kakovosti izdelave in oblikovanja, se pogosto zgodi, da naslovnice in knjižnega bloka ne oblikuje ista oseba, kar kaže na povsem zgrešen odnos do knjige. Knjige ne moremo in ne smemo deliti na knjižno telo in naslovnico. Knjiga je lahko knjiga samo kot celota! Pri njenem oblikovanju je zato treba upoštevati estetski, strukturni in funkcionalni vidik, kajti le ob prepletu in upoštevanju vseh treh se oblikovalski napor sešteje v lepi knjigi. Lepo knjigo odlikujeta premišljen spoj in interakcija med njeno notranjostjo (izbor papirja, postavitve besedila, prelom, izbor tipografije, izbira barv, postavitve slik in drugih grafičnih elementov) in njeno zunanostjo (format, vezava, ščitni ovitek, oblikovanje naslovnice). Pri lepi knjigi oblikovalec sledi knjižni vsebini in jo predstavi tako, da pomaga bralcu/gledalcu besedilo razvozlati in sprejeti v zavest.

Z digitalizacijo se porajajo številne nove možnosti shranjevanja in prenosa znanj ter informacij, hkrati pa tudi določeno tveganje, če bomo ob tem dopustili, da ostale oblike hranjenja, ki so se skozi zgodovino izkazale kot zanesljivi nosilci in prenašalci vednosti, ob tem utonejo v pozabo. Treba je vzdrževati primerno ravnovesje med fizičnim, ki predstavlja otipljivost in trajnost, ter digitalnim, ki je

OBLIKOVANJE RAZSTAVE: MIHA TURŠIČ, GUNJA ZUPANČIČ

KOSOVELOVA
IN OBLIKOVANJE
BORISA
RAZSTAVNA D

TIPOGRAFIJA
ALUD
PLEČNIKOV
14. 02. - 2

TIPOGRAFIJA
 ANJE KNJIG
 BALANTA
 KORANA NUK

ŠTUDENTOV
 N NTF
 HODNIK NUK
 2. 06. 2019

Treba je vzdrževati primerno ravnovesje med fizičnim, ki predstavlja otipljivost in trajnost, ter digitalnim, ki je skladno z duhom 21. stoletja, hkrati pa je zaznamovano s pospešeno hitrostjo in nevarno minljivostjo.

skladno z duhom 21. stoletja, hkrati pa je zaznamovano s pospešeno hitrostjo in nevarno minljivostjo. Digitalizacija nam je dala e-knjigo, ki predstavlja revolucijo v pristopu k načrtovanju in oblikovanju teksta, hkrati pa njena oblikovna raven vse prevečkrat zanemari dejavne in estetske vidike, pomembne za bralca.

Elektronskim bralnikom in nanje naloženim vsebinam je namreč lastna nevtralnost, zato dobro izdelana in premišljeno oblikovana knjiga predstavlja nasprotje ohišjem in zaslonom e-knjige, ki dela knjižne vsebine enake in medsebojno zamenljive. Pogled na knjige, ki nas s svojo pojavnostjo opominjajo na svojo vsebino, laže prikljče v spomin ideje in občutke, ki smo jih imeli ob branju. Poleg tega so knjige, kljub temu da za shranjevanje zahtevajo več fizičnega prostora, bolj obstojni in zanesljivi nosilci od e-bralnikov. Ti so omejeni z rokom trajanja programske opreme in dosti občutljivejši na mehanske poškodbe, ki lahko v hipu onemogočijo njihovo uporabo. Živimo v času pospešene digitalizacije knjižnih vsebin. Besedila, za katera si še pred kratkim nismo mogli zamišljati, da jih bomo lahko kadarkoli videli v njihovi izvorni obliki, so nam danes dostopna z nekaj kliki po spletu. Želimo si, da bi ves knjižni fond, oblikovan v vseh časih, v digitalni prihodnosti ostal brezplačen, dostopen vsem, ki bodo imeli željo in potrebo po njem.

Kako naj torej knjiga v času digitalizacije tekmuje z enostavnejšim, lažjim, elektronskim bralnikom, ki ne zavzema

skoraj nič prostora, nanj pa je mogoče naložiti nešteto knjižnih naslovov?

Odgovor je preprost – z lepoto! Odlično oblikovane knjige nagovarjajo skoraj vse naše čute, od vonja, tipa, vida in sluha, česar bralniki v tem trenutku še nimajo (digitalna haptičnost), zagotovo pa bo njihov razvoj prinesel nove kvalitete branja, ki jih še ne poznamo. Premišljeno oblikovana knjiga bo poleg ostalih nosilcev informacij ostala in postala bistven predmet prihodnjega sveta.

Pričujoča razstava je zato odlično izhodišče za premislek o tem, kakšna naj bo knjiga prihodnosti. Biti mora prva v nizu razstav, ki obravnavajo to problematiko. Z njo želimo opozoriti na odlične oblikovalske rešitve in kot Narodna in univerzitetna knjižnica, varuhinja knjig in shranjevalka misli, ponuditi podlago za tematiziranje lepote knjige. Knjige, ki nas s svojo prisotnostjo razsvetljuje že skoraj dve tisočletji, ter njenih digitalnih/medmrežnih pojavnih oblik, ki so že prisotne in bodo v prihodnosti nadaljevale svoj razvoj. Naloga naše knjižnice je, da tvorno sodelujemo pri začrtanju njegove smeri. ●

Metka Šorli

OHK FF, Knjižnica Oddelka za romanistiko
metka.sorli@ff.uni-lj.si

Urška Skalicky

OHK FF, Knjižnica Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko
urska.skalicky@ff.uni-lj.si

Kristina Pritekelj

OHK FF, Knjižnica Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko
Kristina.pritekelj@ff.uni-lj.si

OHK FF Prešerna na ogled postavi (170 let pozneje)

Razstava na Filozofski fakulteti v Ljubljani 5.–28. februarja 2019

5. februarja 2019 je bila v avli Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani otvoritev razstave OHK FF Prešerna na ogled postavi (170 let pozneje), ki smo jo pripravile bibliotekarke Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete Kristina Pritekelj, Urška Skalicky in Metka Šorli. Razstava je nastala v okviru praznovanja 100. obletnice ustanovitve Univerze v Ljubljani in s tem tudi Filozofske fakultete, z njo pa se je pričela vrsta prireditev, s katerimi bo Filozofska fakulteta počastila ta jubilej. Oddelčne knjižnice, virtualno združene v Osrednjo humanistično knjižnico Filozofske fakultete, smo pri praznovanju želele sodelovati, ker najstarejše med njimi letos prav tako praznujejo 100 let, saj so bile ustanovljene skupaj z Univerzo. Ideja za razstavo se je porodila že lani poleti, avtorice pa smo želele pokazati, kako raznovrstno in bogato gradivo hranijo naše knjižnice.

Za razstavo o Francetu Prešernu smo se odločile, ker je tesno povezan z Univerzo v Ljubljani:

- na isti dan imata rojstni dan,
- oba imata letos okroglo obletnico: od Prešernove smrti je minilo 170, od ustanovitve Univerze pa 100 let,
- Prešeren in njegovo delo sta pogosto raziskovalni predmet tako profesorjev kot študentov.

Na razstavi je predstavljeno samo monografsko gradivo, ki ga hranijo knjižnice Filozofske fakultete. Razvrščeno je v štiri skupine:

- *Prešeren v izvirniku*
Opozorile bi, da hranimo prvo izdajo Krsta pri Savici iz l. 1836 in prvo izdajo Poezij iz l. 1847, ki sta bili na otvoritvi tudi razstavljeni.

- *Prešeren v prevodih*
- *Monografije o Prešernu*
- *Prešeren v umetnosti*

Ta skupina je najbolj raznolika, saj zajema spomine na Prešerna, literarizirane biografije, njegova poezija pa je bila navdih tako slikarjem kot skladateljem.

Vseh zanimivosti, ki jih hranimo, nismo mogle razstaviti, zato smo pripravile tudi spletno predstavitev razstave http://www.ff.uni-lj.si/OHK/OHK_FF_Preserna_na_pogled_postavi, kjer smo objavile naslovnice zanimivih starejših izdaj, *Bibliografijo monografskih publikacij v knjižnicah OHK FF* ter seznam Prešernovih nagrajencev in prejemnikov nagrade Prešernovega sklada, ki so bili ali so še

zaposleni na Filozofski fakulteti. Pri razstavi je sodeloval tudi bibliotekar Jakob Klemenčič z ilustracijami, ki so objavljene na plakatih, v zgibanki in *Bibliografiji*, del razstave pa je tudi kotiček *Prešeren in mi*, kjer nas veliki slovenski bard vabi, da zapišemo svoje misli in mnenja o njegovi poeziji, vzporednicah med njegovim in današnjim časom ... Na stopnišču Filozofske fakultete so razstavljeni plakati, na katerih so vzporedno prikazane – iz rokopisa in prve izdaje *Poezija* – naslednje Prešernove pesmi: *O Vrba, Kam?*, *Pevcu*, *Gazela 7* in *Magistrale*.

Razstavo sta s pozdravnima govoroma odprla dekan Filozofske fakultete, red. prof. dr. Roman Kuhar, in rektor Univerze v Ljubljani, red. prof. dr. Igor Papič. Sledil je kulturni bralno-glasbeni program. Uglasbeni Prešernovi pesmi *O, Vrba* in *Pod oknom* so na ustno harmoniko, kitaro in bas zaigrali doc. dr. Florence Gacoin-Marks, Jure Preglau in Sašo Debelec, bibliotekarke Metka Sorli, Kristina Pritekelj, mag. Ana Mehle in Neja Čop pa so Prešernovo poezijo interpretirale v slovenščini, jezikih sosednjih držav, francoščini in slovaščini.

Sledilo je prijetno druženje z ustvarjalci. ●

Prenova revije Onkologija v odprtodostopno revijo kot korak v odprto znanost na Onkološkem inštitutu Ljubljana

David Ožura

Onkološki inštitut Ljubljana
dozura@onko-i.si

»Revije izdajatelj s sedežem v Sloveniji, ki vsebuje recenzirane članke in je njihovo izdajanje sofinancirano z nacionalnimi javnimi sredstvi, morajo biti odprto dostopne (t.i. zlati odprti dostop). Recenzirani članki iz teh revij morajo biti odprto dostopni takoj ob objavi, avtorske pravice naj bodo upravljane s prostimi licencami (na primer Creative Commons). Programska oprema za izdajanje revij naj bo kompatibilna s priporočili OpenAIRE. Revije naj bodo vključene v Directory of Open Access Journals (DOAJ).«

Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020, str. 22

Zgodovina, namen in cilji revije

Revija Onkologija (ISSN 1408-1741, eISSN 1581-3215) je bila ustanovljena na Onkološkem inštitutu Ljubljana leta 1997. Kot multidisciplinarno glasilo teoretično in praktično obravnava različna področja onkologije, zlasti primarno in sekundarno preventivo malignih tumorjev, njihovo zgodnje odkrivanje ter zdravljenje, rehabilitacijo in paliacijo pri onkoloških bolnikih. S strokovno-znanstvenimi prispevki ozavešča klinične zdravnike in jih seznanja z najnovejšimi informacijami in glavnimi smernicami razvoja njihove stroke.

Revija objavlja izvirne in pregledne znanstvene in strokovne članke, predstavitev kliničnih primerov, poročila ter klinične smernice v slovenskem jeziku. Z izdajo v slovenskem jeziku ima revija ključno vlogo pri razvoju in bogatitvi slovenske medicinske terminologije. Kolofon, kazalo, naslovi prispevkov, povzetki in ključne besede so prevedeni v angleščino. Revija izhaja dvakrat letno v nakladi 10.250 izvodov. Brezplačno jo prejema preko 10.000 članov Zdravniške zbornice Slovenije.

Z letom 2018 je revija dobila novo uredništvo in uredniški odbor. Revija Onkologija je sedaj zasnovana kot

odprtodostopna, ki izhaja pod pogoji licence Creative Commons Attribution CC-BY 4.0. Z odprto dostopnostjo celotnih besedil skuša uredništvo doseči večjo branost, vidnost in citiranost ter hkrati slediti nacionalni in EU strategiji odprte znanosti.

Spremenila se je tudi celostna grafična podoba revije. Dopolnjen je spletni arhiv od prve izdane številke dalje. Na prenovljenih spletnih straneh revije v slovenskem in angleškem jeziku so podrobneje predstavljeni namen in cilji revije, uredništvo in uredniški odbor, recenzentski postopek, uredniška politika in etični standardi.

Uredniška politika in etični standardi

Uredniška politika revije pri svojem delu sledi priporočilom in standardom, ki so jih izdali Mednarodna organizacija urednikov medicinskih časopisov (ICMJE), Odbor za etiko objavljanja (COPE), Odbor za etiko objavljanja Mednarodnega združenja urednikov medicinskih revij (WAME) in Zveza znanstvenih založnikov z odprtim dostopom v sodelovanju z Odborom odprtodostopnih revij (DOAJ), COPE in WAME. Priporočila in standardi določajo medsebojne vloge vseh udeležencev v procesu objave: avtorjev, urednikov z

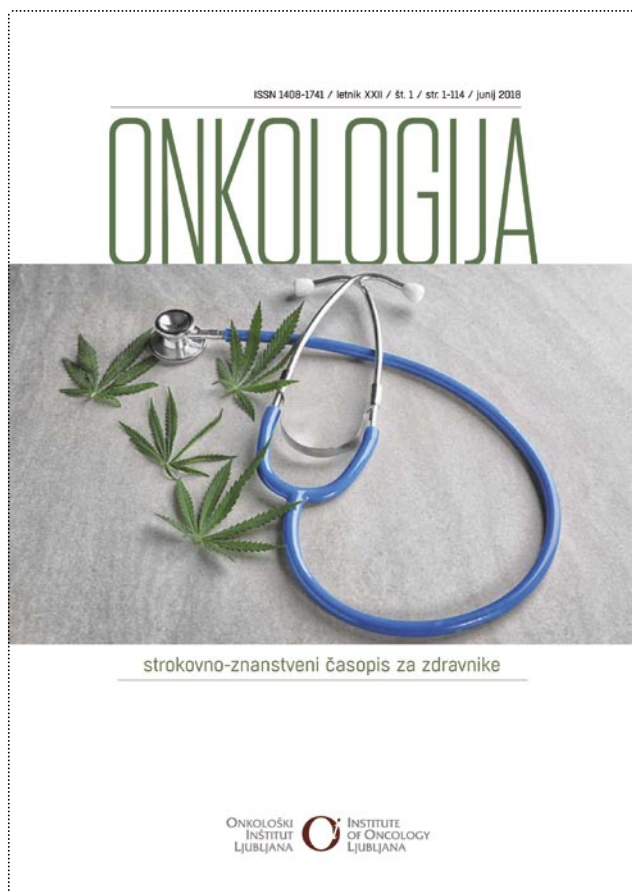
uredniškim odborom, recenzentov in izdajatelja.

Posodobljena so bila Navodila avtorjem za pripravo in predložitev prispevkov. Dodan je obrazec z izjavami (izjava o avtorstvu in o izvirnosti prispevka, dovoljenje za objavo prispevka, izjava o morebitnem navzkrižju interesov, izjava o financiranju, izjava o možnem tveganju za človeške ali živalske subjekte raziskave in zahvala), s katerim avtorji prispevka potrjujejo, da izpolnjujejo kriterije za objavljanje v biomedicinskih revijah.

Politika trajne hrambe

V skladu z Budimpeško pobudo za omogočanje odprtega dostopa (BOAI) so prispevki z dnem objave brezplačno dostopni na njeni spletni strani ter trajno arhivirani v Digitalnem repozitoriju raziskovalnih organizacij Slovenije (DIRROS) in repozitoriju Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si). Z omogočanjem brezplačnega odprtega dostopa do celotnih besedil revija spodbuja prosto dostopnost raziskav in pospešuje globalno izmenjavo znanja. Združljivost s smernicami OpenAIRE omogoča delitev vsebin z drugimi repozitoriji in skladnost s predpisi Evropske komisije glede odprtega dostopa do recenziranih znanstvenih publikacij in korespondenčnih podatkov raziskav iz javno financiranih projektov. Zagotovljena je tudi skladnost z zahtevami slovenske nacionalne strategije, institucionalnih politik in finančnih podpornikov.

V COBISS katalogu imajo vsi prispevki revije tudi svoj kataložni zapis s povezavo do celotnega besedila, ki ga oba repozitorija hranita v pdf obliki.

Avtorske pravice

Avtorji obdržijo materialne avtorske pravice do svojega dela. Sestavine prispevka se lahko prosto distribuirajo, reproducirajo, uporabljajo, priobčujejo

javnosti in predelujejo pod pogojem, da se jasno in vidno navede avtorja, naslov članka, ime revije in založnika revije, v kateri je bil prispevek prvič objavljen. Založnik avtorju ne zaračunava stroškov odprte objave.

Viri

- Spletna stran revije Onkologija v OJS (<https://revijaonkologija.si/>)
- Spletna stran revije Onkologija (<https://www.onko-i.si/onkologija/>)
- Priporočila za izvajanje, poročanje, urejanje in objavlanje znanstvenih del v medicinskih revijah, ki jih je izdala Mednarodna organizacija urednikov medicinskih časopisov ICMJE (<http://www.icmje.org/recommendations/>)
- Smernice in temeljne prakse, ki jih je izdal Odbor za etiko objavlanja COPE (<https://publicationethics.org/about>)
- Priporočila glede etike objavlanja za medicinske revije, ki jih je izdal Odbor za etiko objavlanja Mednarodnega združenja urednikov medicinskih revij WAME (<http://wame.org/recommendations-on-publication-ethics-policies-for-medical-journals>)
- Načela transparentnosti in najboljše prakse v znanstvenih izdaja (<https://doaj.org/bestpractice>)
- Creative Commons licence (<https://creativecommons.org/licenses/>)
- Public Knowledge Project Open Journals Systems (<https://pkp.sfu.ca/ojs/>)
- Spletna stran revije v Odbor odprtodostopnih revij - DOAJ (<https://doaj.org/toc/1581-3215>)
- Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020

Viri financiranja in politika oglaševanja

Izdajanje revije poleg njenega ustanovitelja sedaj finančno deloma podpira tudi zasebni sektor. Uredniška politika revije pri tem sledi etičnim priporočilom, oglasi so ločeni od vsebine prispevkov, objavljeni so po vrstnem redu prispetja. Uspešno smo se prijavi tudi na razpis Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS (ARRS) za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih znanstvenih publikacij v letu 2019 in 2020.

Open Journal Systems, DOI in indeksiranje

Z letošnjim letom je revija za svoje uredniško delo in odprtodostopno publiciranje pričela uporabljati programsko opremo Open Journal System (OJS). Tehnična infrastruktura OJS podpira celoten proces spletnega založništva – oddajo prispevkov, anonimni recenzentski postopek, uredniško delo ter javno objavo. Programska oprema vsebuje tudi vtičnike, ki omogočajo indeksiranje prispevkov in njihovih metapodatkov v mednarodnih bibliografskih bazah. Od leta 2018 je vsak prispevek opremljen z DOI, tj. alfanumerično oznako v mednarodnem sistemu za identifikacijo elektronskih publikacij in njihovih sestavnih delov.

Revijo želimo predstaviti tudi strokovni javnosti izven Slovenije. Uredništvo je v preteklih mesecih oddalo vloge za indeksiranje v mednarodnih bibliografskih bazah, med drugimi Directory of Open Access Journals (DOAJ), CINAHL, PubMed/Medline, Embase in Web of Science. Marca smo prejeli pozitiven odgovor s strani DOAJ. Po metodologiji ARRS je revija s tem postala uvrščena na seznam BIBLIO-A, objava znanstvenega prispevka v njej sodi v kategorijo C (revije, ki so vključene v mednarodne baze podatkov) in je vredna 30 točk. Za izvolitve v naziv (habilitacije) objava znanstvenega prispevka sodi v IV. skupino (ostale recenzirane revije) in je vredna 2 točki. ●

Prekmuriana – nova knjižnična revija za literaturo in zgodovino

Klaudija Sedar
Pokrajinska in študijska knjižnica
Murska Sobota
klaudija.sedar@ms.sik.si

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota je v letu 2018 pričela z izdajanjem svoje knjižnične revije za literaturo in kulturno zgodovino z naslovom Prekmuriana, saj je namen predstavljati vsebine, ki so vezane na Prekmurje v širšem kontekstu oziroma so v kakršnikoli povezavi z njim ter hkrati s knjižnično dejavnostjo in knjižničnimi vlogami.

Vsebina revije, ki so jo zasnovali zaposleni, je razdeljena na uvodni del, v katerem je izpostavljeno razmišljanje o pomenu bralne kulture v življenju, ob tem pa predstavljene tudi bralni projekti, ki jih knjižnica izvaja in si z njimi prizadeva za dvig bralne

kulture in bralne pismenosti. Osrednji del zajema literarne in kulturnozgodovinske utrinke, v katerih so predstavljene izbrane kratke vsebine in hkrati dejavnost ter vloga Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota. Zvrstijo se krajši prispevki, ki

spremljajo dogajanje v stroki (bodisi so to ocene /poročila razstav in projektov bodisi knjižne recenzije) in povezovanje z znanjem, ki ga knjižnica v svoji knjižnični zbirki ponuja. Tako lahko beremo tudi o prvem abecedniku v prekmurščini in prvem prekmurskem časopisu, s knjižničnim gradivom pa smo obiskali tudi spomenike izven knjižničnih gradov, tokrat eno najlepših secesijskih zgradb v Prekmurju in parno lokomotivo, ki je po progi Hodoš-Murska Sobota potovala med leti 1907 in 1968. Z izbranimi vsebinami bralce usmerjamo tudi na spletne portale, kot so Kamra, Dobreknjige.si in dLib.si, kjer jim digitalne vsebine ponujajo še druge zanimive iztočnice.

Sklepni del revije je namenjen spominom na osebnosti, ki so pomembno prispevale k oblikovanju pokrajine ob Muri, in domoznanskemu izboru 2018, v katerem je preplet literature in kulturne zgodovine še močneje izrazit in prepoznaven. Prispevke v reviji so prispevali Jasna Horvat, Vesna Radovanovič, Metka Sraka, Julijana Vöröš in dr. Klaudija Sedar, ki je revijo tudi uredila. Za oblikovanje in naslovnico pa je poskrbel Matej Končan.

Najsi bodo le spomini preteklosti ali utripi sedanosti, ki jih v reviji izpostavljam in predstavljamo, jih kot splošna knjižnica s svojimi knjižničnimi zakladi želimo obujati v nekem novem kontekstu in deliti tako z lokalno skupnostjo kot s širšim slovenskim kulturnim prostorom. Izdajanje revije, ki jo podpira Ministrstvo za kulturo RS, se načrtuje vsaj enkrat letno, z namenom izpostaviti vsebine, ki jih kot knjižnica soustvarjamo ter na ta način ohranjamo naše izročilo in kulturo naprej. ●

JUNP Plitvička jezera
2. - 4. listopada 2019.

12.

SAVJETOVANJE
ZA NARODNE KNJIŽNICE U
REPUBLICI HRVATSKOJ
– s međunarodnim sudjelovanjem

*Promjene u narodnom
knjižničarstvu – stvarnost,
potrebe i suvremeni trendovi*

- funkcionalna mreža narodnih knjižnica – razvoj u skladu s međunarodnim i domaćim pravilima i standardima struke
- uloga zakonskih i podzakonskih dokumenata u knjižničarstvu kao dio strateškog razvoja društva u cjelini
- strateški dokumenti razvitka knjižnične djelatnosti – prepoznavanje potencijala narodnih knjižnica
- neproračunska sredstva i sredstava EU za narodne knjižnice
- suvremene narodne knjižnice kao polifunkcionalna središta lokalne zajednice

Kontakt:

<http://sznk.nsk.hr/>
savjetovanje@nsk.hr

Organizator:

NACIONALNA I
SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Suorganizatori:

Pokrovitelj:

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
Kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

Partner:

NARODNA I
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

**Proaktivnost
serijsko**